

ספר

שלחן של ארבע

חברו הרב רבינו בחיי זללה"ה.

זה השלחן אשר לפני ה'

דינים וענינים השייכים לסדר השלחן והאכילה

בו ישביל כל איש לעת האוכל, לערוך שלחנו לפני ה', ואכל אכילה
ודאית, אכול ושבוע והלל את ה' והתענג עליה, כאלו אכל משלחנו
של מקום ב"ה.

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

הקדמה

זך השלחן אשר לפני ה' נוסה כדוק שמים. רוקע הארץ על המים. הוא חלק מדורו לשלשה ראשים. החתיים שניים ושלישים. המדור העליון מברתיו הקרובים אליו. כרוביו שרפיו חופניו ואראליו העומדים עליו. בהיכלו מזיו כבודו ניזונים לנבואותיהם. משפע אורו נהלו עליהם. והמדור החיכון אפודת השמים. אגודת אש ומים. גשמים עצמים מקיפים ומוקפים. יומם ולילה אל מניעם פיני שכלם נופים. חשקם מזונם רעונם ימתק להם מנופת נופים, סבת סבובם לסבתם נכספים. עמודיהם תלויים בזרוע חכמתו ומגערתו רופפים. והמדור התחתון היא הנקודה. בעל שעור ומדה. לא מזוננו כמזונם. מזונם בהשגתם בראותם פני קונם. מזוננו לחם לר' ומים דמעה. ועל ידי עמל ויגיעה. כי כן יסד המלך על אביע הראשון. בחפאו יום בעל הלשון. השיאו יום נלכד בחרמו. נגזר עליו שיאכל בזעת אפו לחמו. וישח אדם וילך שחוח. נחחלק לו נגע במקום ענג ועמל במקום מנוח. נפרחה חכמתו. נתמעפה קומתו. וגרם לו חולשה תחת כח. ותחת חפה ילא חוח. תחת חיי עולם מוח. ותחת אור נלמות. וכלל זה יפה כח העליונים. והורע כח התחתונים. כי העליונים בלא יגיעה ניזונים. והתחתונים בהספקת מימיהם מיוסרים ומעונים. נתן במרומים לעליונים. חיים נלחיים לדורי דורים, ולתחתונים חיים קלרים. ימיהם קלו מני רך. והוא המשל הגמור. שהביאו רז"ל ב"ר על והארץ היחה תהו ובהו. משל למלך שקנה ב' עבדים שניהם באוני אחד בסימי אחד, על האחד גזר שיהא ניזון בטמיון, ועל האחד גזר שיהא יגע ואוכל, ישב לו הוהה וצוהה אמר שנינו באוני אחד שנינו בסימי אחד זה ניזון בטמיון ואני אש איני יגע איני אוכל אחמהה, כך הארץ ישבה לה תוהה וצוהה. מלת טמיון פי' אולר, ושני עבדים הם השמים והארץ כענין שנאמר קונה שמים וארץ, ואוני אחד וסימי אחד כלומר בשטר אחד ובסך אחד, והוא משל על הומר אחד, ודעת המדרש הזה כי שניהם נבראו מחומר אחד. וכן דרשו עוד במקום אחר העליונים והתחתונים נבראו בבת אחת, העליונים ניזונים מזיו השכינה והתחתונים אש אינם ינעים אינם אוכלים, ואם כן הרי שאמר במקום טמיון שהוא אולרו של מלך זיו השכינה. ועוד דרשו העליונים חיים והתחתונים מתים לכך היחה תוהה, ובעבור כי העליונים חלקם בנעימים בהיותם נלהים קיימים. עומדים לפני כל הימים, והארץ באיכות בריאתה מסחכלת מקוננת, ולרוע חלקה היא מחאוננת, על זה היחה תמהה תוהה וצוהה. כי זאת נחלת המין האנושי, ממאסר סונו לא ילא חפשי, המעט לנו העון ההוא אשר לא הסהרנו ממנו ולא נסהר, עד בא מלאך הברית מלרף ומסהר, האדון אשר אנחנו מבקשים משיה קדש קדשים, גם בני אדם גם בני אש עון כלנו נכחם ונשנו דוה. אומתנו זו לשאר האומות שוה, כמונו במוחם תחת פתקה של חוה, אמנם נבדלים אנו

בדת שעשועים מן העמים הפועים המורדים הקדמונים כי מלאנו לורנו במדבר בארץ נשמות, ושם ערך לפנינו שלחן נגד האומות, וכן אמר דוד ע"ה חערוך לפני שולחן נגד לוררי, שם לרוב חסדים וסובות עלינו גמל, שם הפליח חלקנו בלחם תקנו לחם שמים בלא עמל, שם הראנו באהבה רבה, מעין העולם הבא, ששם ניזונים בלא עמל גדודי מלאכיו לורות פלאות, חלוצי להבות ואשות נוראות; מסע ה' לנאות. ומה נעים זרע הקדש אשר לבס במדבר נבחן, ועלה כקסורת סוב ריחן, להודות לה' ולברך על השלחן, כענין שכתוב במן ובבקר חשבעו לחם וידעוהם כי אני ה' אלהיכם, ואף גם זאת בהיותנו בארץ אויביו בסבלות עלון ומנחת. נשנו יבשה שפלה וגפנס סורחת סורחת, אין לנו מקדש ומזבח ורוקח מרקחה, תורת ה' אחנו להניל נשנו מני שחת, מלויינין אנו במילה וניצית ומגלחת, גם במזוננו על שלחנו נכיר ונזכיר את כבוד גדלו, נברך עליו למי שאכלנו משלו. לא כן הרשעים נחלחם אש לא נוסח. סלחנס לפניהם לפח. משכימי בבקר אכלו לחם ה' לא קראו. לבס ועיניהם אל מעדניהם וראשם אל על לא נשאו. כה משפט הכוחים כי גוי אובד ענות המה עם נבל וסכל, לא כאלה חלק יעקב כי הוא יברך הזבח ואחר כך יאכל. פריו קדש עוד יעשה הלולים לה', ישיב אחר ימינו עד ישוב הברכה אל היכל לפני. והיה זה מדרכי החכמה להיטיר לב האדם בנתיב אור נגהיו. שלא לנסות מעבודת אלהיו, כדי שלא ימשיך ריבוי התענוגים את סבענו, מהמשך אחריו, ולא ידחנו ילרנו מעבוד יולרנו, ומשקוד על דלחות שעריו, כי עד שהאדם על שלחן במסבו, והוא התענג שם אוכל ושוחה בו, הלא זה סבה ליורו. הן הכח הערום. שיחנאה סבעו ולבבו ירום, כי מחוך שיאכל ישבע. וכאשר ישבע ירשע. וכל מוסר יסרע. מסעמיו יחזיקו ביד חושיו. ימשיכום בחבלי השוא. לא יבדיל בין קודש לחול ובין זולל ליקר. ישחה וישכח מה שהוא עיקר. וכן הנביא בן בארי נוח. בהיותו עם ישראל מחוכה. (הושע יג) שבעו וירם לבס על כן שכחוני. וקחיב בחורה (דברים ח) ובקרך ונאנך ירביזון וכו' ורם לבבך ובכחת את ה' אלהיך:

ובין הידוע כי רוב בני האדם, לבס ישן וגרדם, אוכלים על הדם, שופכים דם עלמש, כבקר יאכל חבן אוכלים לחמה, ונפשותיהם צוקות ומבולקות. מלאות מיין החלאות ומיין השכל רקות. סר סכאס בהיותם ברדיפת המוחשות חזקות. ומדרך האמת רחוקות. הן רבים עתה העובדים לחופיהם למלאות רעונם. הבאים לחקור ממסך להנאה גרונם, וכמה המועטים בצני עליה האוכלים לקיום גושם לכבוד קונם, יש כמה שוגה ופחי אש תהסוכות, נהנה ואינו מברך ומחרשל בצרכות, יש כמה סכלים סוב העולם לתוך כליהם הורק, אור שלוחם ירוץ כבקר, ישכחו העיקר באכלם על שלחנם וכי ישחו במזרק

תקדמה

במזרק, וביחיד הירא יתענג על ה' בארוחת ירק :
 ובפני שראיתי כן נשאתי לבי אני העלוב וכוה
 חולעת, אסקופה נדרסת ובער מכל דעת,
 לכתוב בזה בקצרה ספר, ולכלול אמרי ספר, להיווא
 מזומן ביד כל אדם על שלחנו, כי יושיבהו לימינו,
 והיה עמו וקרא בו כל מה שנתחייב במזונו. ואם
 בעת האוכל יזכה להמשיך את ילדו, ברסן ספרי זה
 ועל פי דברו, מוכסה לו להיות במדרגת החסידים
 במדותיהם, הלוחמים מלחמות השם ונגדו כל
 האותיות, ובעבור כי עניני השולחן וחיוכיו שפתי
 חבט, קראתי שם הספר הזה שלחן של ארבע.
 וזה לכמה פעמים:

לשוב נפשו לקיום גופו בד' יסודותיו, ומהי מחשבתו
 משועטת למעלה בשלחן הספור אשר לפני ה', הן
 ד' מעלות המחוספות על הנפש הזכה הזוכה כל אחת
 וא' לפי מעלה, אין ספק באדם בזה שכל פעולותיו
 הגופניות נחשבות לשכליות, והוא נחשב מכת בני
 עלייה ונפשו נרורה בלרור החיים גם בחייו, וראוי
 כל העולם שיברא בשבילו, ודרשו רז"ל כי זה כל
 האדם כל העולם כלו לא נברא אלא לצוות לזה.
 ואלו הן הארבעה שערים שהספר נחלק להם:

השער הראשון

בביאור דיני האמונה וברכות המחויבות על האדם
 לברך על השולחן, וראייתם מהגמרא, ופעמים
 והוראתם על שמנה מיני בשמים שהיו בקטרת הסמים:
 ושעם הברכה הראשונה מהח' והוא נט"ו, וסבת קריאתה
 נטילה. והרמז בה לעשר ספירות, ואיך באמצעות
 הברכה הזאת ילוח ה' חסדו בעולם השפל וכתובים רבים
 מעידים על זה עדות נאמנה:

ושעם היות העונה חמן גדול מן המכרך:
 ודין נוטל אדם ידיו שהרית ומתנה עליהם כל היום
 כלו איך ראוי שיוכן:

ושעם נטילה אחרונה. ולמה היה המזלול בנטילת
 ידים נעקר מן העולם. ולמה בא לידי עניות:
 ושלשה עשר דברים שיש בין מים ראשונים למים
 אחרונים, וסימנה. כה"ן ח"ן ש"ה מכפר"ו:

ושעם היות כל הברכות בלשון נכת ונספר:
 ושעם היות ברכת המוציא בנוסח הזה ומספר
 חיבותיה וכל דיניה:

ושעם היות ברכת צפה"ג בנוסח הזה, ומה שראוי
 שיכתובין האדם בעת שתייתו:
 ושעם ברכת הסוב והמסיב על שנוי היין וכל דיני
 ברכת היין:

ואגב זה נביא מאמר נכבד על פירוש וגילו ברעדה,
 ושהשמה והעצבון אחים ושזה נמלא בעולם
 בכללו ורמז אליו במשכן ג"כ:

ורמז בברכת המזון ודברי היראה שעל השלחן סוד
 השביעיות באופן מאד נעלה:

ושעם שבח ז"ל המאריך על שלחנו והיותו רומז למזבח
 ושעם אומרים מים אחרונים חובה:
 ודיני נטילה בין הנשיל של גבינה לבשר אם צריך
 ביום כבלילה:

ורין עוף וגבינה נאכלין באשיקורן, ופירוש שלש
 חביבות הן:

ושעם נכבד מאד בהלכות ז"ל שיהיה על השלחן
 לחם בשעת ברכה וראיה מלחם השנים:

ושעם הסירים השכין וכל כלי ברזל מעל השלחן:
 ושעם למה פורסי' מפה על הפה שבשלחן בשעת הברכה:
 ודיני ברכת המזון וראייתם מהגמרא:

ושעם חלוקותיה ומספר חיבותיה. והרמז בה לענינים
 נפלאים, ובו מימרא דירושלמי שלש מלכיות
 שלש הפנות שלש גמילות:

ושעם אומרים ז"ל כוס של ברכה שזה מ' זבובים:
 ושעם

האחר כי המזון שבולחן סבה לקיום הגוף המורכב
 מד' יסודות, שאם יחסר או יתגבר אחד על
 חבירו מיד יחלה האדם ולא יוכל לאכול ולשתות, ולא
 יעבוד השם, כי הלב יבהל והמחשבה תבעת בהתהפך
 מזג השווים האיברים שהם כלי הנפש, ואין לנפש
 פעולה מבלעדי כליה, וא"כ השלחן הוא קיום של
 ארבע יסודות, והן המעמידים את הגוף כענין ד'
 בדים בד' טבעות שהיו מעמידים את השלחן, וזה
 שאמר הכתוב ונשא צם את השלחן:

והשני מפני שנצונו להתקדש על השלחן בד' קדושות
 ודרז"ל והתקדשם אלו מים ראשונים, והייתם
 קדושים אלו מים אחרונים. כי קדוש זה שמן ערב.
 אני ה' זו ברכה. וד' קדושות אלו השמים לטהרת
 הגוף, והשמים לטהרת הנפש, כי כשהנפש נהנית מהרית
 אז השמה אז תתרחב ותהיה ראויה לברך את הש"י:
 והשלישי מפני שהספר הזה חלקתיו לד' שערים
 כנגד ד' ברכות של ברכת המזון, שלש מן
 התורה ואחת מדברי סופרים:

והרביעי מפני שהשלחן השלם אשר לפני ה' והמעלה
 העליונה אשר הנפש ניוונת בה, הן הן
 ארבע מעלות העליונות, אשר כנגד ארבע חיות
 המרכבה בעליונים לד' רוחות העולם, וד' יסודות
 בתחתונים בעולם השפל, ואיתן המעלות היא הסעודה
 השכלית הנקראת היי העולם הבא. ורז"ל קראו את
 שמו פתורא דחלת כרעי כדאיתא במסכת תענית (ס"ג
 דף כה), ומה שלא אמרו פתורא דארבע כרעי, כי
 היתה כונתם אל שלשה האבות, וע"כ אמרו דחלת
 כרעי הסתירו הרביעית כמו שהסתיר יחזקאל מקום
 הנשר כמ"ש (יחזקאל א) ופני נשר לארבעתן ולא הזכיר
 אי"ה מעמדו. וממנו למדו רז"ל להסתירו ממה שאמרו
 בשם האבות הן הן המרכבה ואמרו אין קורין
 אבות אלא ג', וידוע שאין מרכבה פתוחה מד'.
 ומשם זה היה אומר אחד קדוש מדבר בתפלה אלהי
 דוד וכוונה ירושלים כדי להזכיר בתפלה המרכבה
 כלה בשלמותה. וע"כ אני קו"א ספר זה שלחן של
 ארבע, ע"ש המעלה ההיא ששם החכמות הנפש
 והיא גיוונת ומתענגת שם במדרגה מיוחדת לפי
 מעלתה, כי הוא השלחן השם ללדיק והשלם מרכבה
 שלמה של ד' ששם גיוונת נ שות האבות, כי כן כנגד
 המעלה ההיא נקראת גיוונת הכלים שלהם קרית ארבע
 היא חברון. ובהיות האדם אוכל ושותה על שלחנו

הקדמה

יקח הגוף חלקו והנפש דעה רוח :

השער השלישי

בביאור המוסר והדרך ארץ שראוי שיתנהג בו האדם על השלחן :

ושראוי לו לאדם לדעת אלל מי טוב :

ושעם אמרם אין מכבדין צידים מזהמות :

ומי הוא הקודם במסכה :

והזמן הנכון לאכילה : וצניעותו באכילה :

וטאמרים רבים ונכבדים מעידים על זה :

והכבוד הראוי לנהוג בפה :

ומה שראוי שיתנהג בו עם המסובין עמו :

והגדגת האורח עם צעה"ב ורחיות מהכתובים ע"ז :

וחיוב הנחת פאה בתשיל :

וביאור מי הוא הקודם בצרכה המזון :

ופירוש נאה על אמרם וקדשתו לפתוח ראשון

ולברך ראשון :

ודברים רבים בפרטי הסעודה מיסודים על פי

החלמוד והלכות דרך ארץ :

השער הרביעי

בביאור הסעודה המתוקנת לנדיקים לעמיד לנא,

והיחזה נשמים ורוחניות, וחקירות רבות

ועמוקות זה. ורחיות מהכתובים ומאמרי החלמוד,

ודברים חדשים בפשטי הכתובים מתוקים מדבש

ונפה נופים. ובו ביאור ענין תחיית המתים ביאור

נכבד למעלה לרומם :

ושעם שלם סעודות ומשפסם ולמה היו ב' לא פחות

ולא יותר, ושעם אמרם ז"ל שהבנה פנים חדשות :

ודיני ההגדלה : ושעם ארבע ברכותיה :

ושעם עשרה דברים הנריכים כוס של ברכה :

ושעם למה אין משיחין אחר כוס של ברכה :

ומהו כוס של פורענות : ושעם איסור הזוגות :

ושעם היות כל ההג' מן העוה"ז בלא ברכה כאלו מעל :

ושעם למה תקנו ברכה בהג' הד' חושים, ר"ל חוש

הראות והשמע והטעם והריח, ובהג' חוש

המשוש לא תקנו :

השער השני

בביאור מה שראוי שישים האדם כונה ותכלי' באכילתו:

ואיך ל' אכילה תזדק על השחתה הדבר השפל והעליון:

וביאור איך הגוף לורך גדול לפרנס מעלת הנפש

ופלימותה : ושעם הקרא הסכין מאכלת :

וביאור הכחוב ויחזו את האלהים ויאכלו וישאו :

ושעם מניעת אכילה ביום הכסורים :

והיות האדם ניכר בכוסו וההפסד הקורה לפורץ

גדר השתיה, ורחיות רבות על זה מהכתובים

ומאמרי החלמוד :

ובאור חכמית הסעודות הנמנאות לנדיקים ומה היתה

הסנה מהם, כמרע"ה עם יתרו, ומסעמי יתח אע"ה :

ושעם איסור הנשר לאדם הרחשון והיתרו לנח :

ובאור אמרם עם הארץ אסור לאכול בשר :

ובאור איך בהיות המאכל והמשחה על הכונה הנרנית.

שלחן של ארבע

השער הראשון

בביאור הברכות הברחייבות על האדם לברך על השלחן :

ברכות השלחן ח' ואלו הן, נטילת ידים והמוציא

וד' ברכות של ברכת המזון ועל היין לפניו

ולאחריו הרי ח'. ושעם ח' אלו לפי ששקול השלחן

כנגד המזנה מה מזנה מכפר אף שלחן מכפר,

שהרי הלחם שעל השלחן כשהוא מאכיל שם את

העניים הרי הוא כקרבן על גבי המזנה, וכשם

שהיו במזנה הקטורה שהוא מכפר יותר מכל הקרבנות

שכל מזנה הנחושח ח' מיני בשמים, ד' בשמן

המשחה מור וקנמון וקנה וקדה.וד' בקטורה המפורשי' כחוב נסף ושחלת והלנגה ולבונה, קן נלפוינו לברך על השלחן ח' מיני ברכות כנגדם, ורוב בני אדם אינם מחבוננים ולא שמים על לב הענין הזה. ונריך אדם להתקדש בשלהו ובסעודתו בח' ברכות אלו שהם כנגד ח' מיני בשמים המפורשים בצורה שהיו במקדש כדי לקיים המצות על חכונתם ולכוין בצרכות על יסודותם :

ברכה א' על נטילת ידים. וחקנו ר"ל בטמא ברכה זו לשון נטילה שהיא הגבהה

מחרנה ותשאתי רוח ונשלתי, וכתיב (ישעיה סג) וינמלס וינשחם כל ימי עולם, שנריך שיגביה ידיו למעלה. וכוד יכלול עיקר נטילת ידים לתפלה שיחכוין בהם להתקדש בהם מן הפסד כמי שמגביה ידיו למעלה ומתכוין לפתוח (מן) המקור העליון וממשיך ומוריד שפע למטה, וזה שאמר הכתוב (ההלים קים) ולאש כפי אל מנחיק אשר להבחי, למדך הפסוק כי יש בקאת המצות ליוך למעלה שינפרך אדם בעשות אוחם למטה שישא כפיו אליהם למעלה. גם ככאן על השלחן בגשתו לפת האוכל ראוי שיסול ידיו ויגביהם למעלה בנטילתו, ושיכוין אל הפסד בנטילה קודם שיאכל, וכן לאחר שיאכל בשמים אחרונים כענין שכתוב (שם קלד) שאו ידיכם קדש וברכו את ה', וכן ב' דברים שהגריכו בטום של ברכה ממנהג הותיקים, כל זה לרמז שאין טכלים כונתו באכילתו על השלחן אלא שיחקיים נוסח ויוכל לעבוד את בוראו עד שהזכה נפשו ותפסול בתוך העשר ויהיה אור הבהיר מזונה וביחוסף עליה, וחדע האמת כי אל הכונה האמת נעשה תגנית הגוף ' אצבעות ידיו להגביה אוחם למעלה וכן ' אצבעות רגליו למטה וכשאר הגוף באמצע בין ' ל', ומעפס זכ

שלחן של ארבע

שחרות ומחנה עליהם כל היום כלו. יש שפירש דוקא בשעת הדחק וי"א אפי' שלא בשעת הדחק. הטעם ידיו לא יאכל עד שינגבם שכל האוכל בלי גבוב כאלו אוכל לחם עמא שנאמר (יחזקאל ד) ככה יאכלו בני ישראל לחם לחם עמא, ומלת לחם עמא עמריקון ליחות מים. הגופל לריך שיגביה ידיו למעלה שלא ילאו מים חוץ לפרק ויהזרו ויסמאו את הידים:

ויש הפרש בין מים ראשונים למים אחרונים בדברים הרבה. מים ראשונים לריכין כח אדם שיטפוך אדם אחר על ידו או הוא עלמו שיטפוך בידו אחת על ידו אחרת, משא"כ במים אחרונים שאין לריכין לבא מכח אדם. מים ראשונים לריכין הגבהה שלא יחזרו ויסמאו את הידים, מה שאין במים אחרונים שנריך שיטפיל ידיו למטה כדי להפביר את הזוהמא. מים ראשונים לריכין נגוב שהנגוב מעיקר הגטילה, אחרונים אין לריכין נגוב. מים ראשונים לריכין שלא יהיה דבר חוץ בידים כגון שפיה או זפת או בנק או נוהה שעל אפריו. אחרונים אם היה דבר חוץ אין בכך כלום, מים ראשונים נוסלין בין בכלי בין על גבי קרקע, כלומר שאין לנו לחוש אם נוסלים על הכלי או על גבי קרקע, מים אחרונים אין נוסלין אלא בכלי שנריך שיסלו המים בכלי ולא בקרקע, ראשונים אם שפסף בידו לריך לחזור וליטול ידיו. אחרונים אין לריך. מים ראשונים מברך על טיילת ידים, אחרונים אין בהם ברכה (אלא למברך ברכת המזון שהוא מברך על רהיילת ידים*) . מים ראשונים לריכין הפסקה ולא בנת אחת אלא נוסל ומסטיק. אחרונים יכול לשפוך הוא בנת אחת. מים ראשונים דוקא מים ולא שאר משקים. מים אחרונים אפי' שאר משקין כגון יין וחלב שאינו אלא להעביר את הזוהמא. מים ראשונים לריכין כלי דכתיב בכיור ממנו ולא שיעברם וישפספס בנהר. אחרונים מותר. מים ראשונים עד הפרק והוא המקום שיד כלה שהיד וקנה הזרוע מחוברין שם, אחרונים אין לריכין אלא פסת היד במקום שהאלצעות כלין. וי"א שזהו מקום שיעור למים ראשונים. מקום שהאלצעות כלין, ושיעור הפרק למים אחרונים פיעול אמלעי שבאלצעות, לפי שאין מים אחרונים אלא להעביר את הזוהמא ומשם ולמטלה אין התגטיל נוגע בם. מים ראשונים לריכין שיעור והוא רביעית לוג, אחרונים אין לריכין שיעור. מים ראשונים מועיל בהם הנאי, אחרונים אין מועיל בהם הנאי, והסימן בכל אלה בהפרש שיש בין מים ראשונים למים אחרונים. כה"ן ח"ן שע"ה מכשר"ם, כ' כח אדם. ה' הגבהה. ל' נגוב. ה' חליה. ל' נפילה בין בכלי בין על גבי קרקע. ש' שפסוף. ע' על נפילה ידים. ה' הפסק. מ' מים. כ' כלי. ס' פרק. ר' רביעית לוג. ת' הנאי:

וכמה שבה ברכה זו על נפילה ידים בלשון גלה ונסתר והוא הדין לבאר ברכות שהם מחוקקות בטעם זה, הוא סוד הברכות שהעולם הוא שקדשנו בהלכותיו

זה חמלא בתורה בקדוש ידים ורגלים של כהנים שאמר הכהוב (שמות ל) ורחנו ידיהם ורגליהם ולא יטו, ורחינה זו בלשון קדושה חרגם לוחה חונקלום ע"ה, כי בשאר מקומות שכתוב בהם ורחנו מחורגם ויסחון אכל בכאן חרגם ויקדשון, לבאר כשהכהן היה מקדש ידיו ורגליו וידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, היה מחכוין אל העשר ומתקדש בקדושתן וממשיך הברכה מברכה, ועל הכונה הזו היה הכהן מקדש ידיו ורגליו מן הכיור בגמחו אל המזבח, וכן השלחן נקרא מזבח, מטעם זה החמירו בעונש המזלזל בנפילת ידים שהוא נעקר מן העולם, וזהו חומר העונש בהיות נפילת ידים רמז לדבר שכל העולם תלוי עליו, וכן המזלזל בנפילה גורם הרניחה שהוא הרבן העולם, וכמו שאמרו (חולין פ"ז דף קו) מים ראשונים האכילו בשר חזיר אחרונים הרנו את הנפש. (ודבר) עוד אמרו בנפילת ידים (שבת פ"ו) כל המזלזל בנפילת ידים בא לידי עניות, לפי שהעושר מתאסף בעסק הידים, וכן כתוב (דברים לו) וכל משלח ירך, והברכות משתלשות מן העשר. והרמז בזה (שם) עשר העשר עשר בשביל שתעשר הוכיחו העושר שהוא שבלת מן המעשר שהוא שבלת כדי לרמוז שהברכה והעושר משתלשות מן העשר, וראה לזה ברכה כהנים בגטילות כפים, ונחבאר מזה כי לפי גודל המטה בכונה הפליונה הזאת הוא גודל עונש למזלזל בה, וזה ענין אמרו כי כשם שהעונה אמן שכרו גדול כן המזלזל בו עונשו גדול וכפול, והוא שדרשו רז"ל כל החזיר לענות אמן בעוה"ז זוכה לענית אמן לעוה"ב וע"ז אמר דוד ע"ה (תהלים פס) ברוך ה' לעולם אמן ואמן, אמן בעוה"ז ואמן בעוה"ב, שכל העונה אמן זוכה לשני שלמות הפה"ז והעוה"ב, ובמקדש שהיה השם חכר ככתבו לא היו עונין אמן אכל בגטולין שאין רשאי להזכיר ככתבו מזכירין אמן במקום השם, כי יש רמז במלת אמן לאותיות השם, ולכך (ברכות כג) גדול העונה אמן יותר מן המברך (בכנוי), וכל המזלזל באמן ענשו כפול במדורי גיהנם, במדור הנקרא ארץ עיסתה כמו אפל שהוא שאלו תהמים, ועו"א סנביא על לוחם המזלזלין בעניות אמן (ירמיה ב) לופי עזבו מקור מים חיים לחטוב להם בארית בלחות נשברים אשר לא יכילו המים, וכל העונה אמן בלוחותיו הוא פוחה המקור וממשיך שפע הברכה, ולפיכך מזכיר במזלזלים בו לחטוב להם כלומר שהם נעשים בעונש כפול מדרגה אחר מדרגה, אם כן הא למדת גודל העונש לפי גודל השכר. והנה חקף שנסל ידיו ונגבם ראוי לו שיאכל וכן אמרו חקף לנפ"י העוניה: נפילת ידים אפי' שאינה בפירוש מן הטורה הסמיכה רז"ל לפסוק מן הטורה דכתיב (ויקרא לו) וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שסף במים אחר ר' אלעזר בן ערך מכאן פתכו רז"ל לנפ"י מן הטורה. נפילת ידים בין לחולין בין לתרומה עד הפרק, והוא מקום שפיסת היד כלה. כל דבר שחונץ בפנייה חונץ בנפילת ידים. נוסל אדם ידיו

(*) פיין נעור א"ת פ"י קט"א שכן הוא דעת מקלם גאוטם:

שלחן של ארבע

האדמה חלה שאחז הכחוב להוציא לחם מן הארץ .
 ואם פדקדק בלשון לחם חמלא שביאורו מזון כמו
 (דניאל ה') עבד לחם רב, שהרי הלחם אינו יוצא
 מן הארץ אלא התבואה שממנה עושים לחם, וכן
 חמלא במן (שמות יו) הנני ממסיר לכם לחם מן
 השמים וידוע שלא ירד לחם מן השמים אלא המן שממנו
 עושים לחם. שנאמר (במדבר יח) ועשו אוהו עונות:
 ויש לו לבצע כשהוא בוצע שיאחז הככר בשחי ידיו
 בעשרה אלבעות משום חבוב הברכה. וכן חמלא
 בצרכת המוציא י' תיבות. וכן בפסוק (תהלים קד)
 מזמיה חזיר לבהמה וגו'. ומצינו עשר מזות שנחנו
 בתבואה ואלו הן. לא תחרוב. לא תחסום. תרומה
 לכהן. מעשר ראשון ללוי. ומעשר מן המעשר שנותן
 הלוי לכהן. מעשר שני, מעשר עני, לקט שכחה ופאה:
 ודע כי מלת המוציא כוללת לשעבר ולהבא כגון המוציא
 אהכב מארץ מצרים. וכן כוללת להבא וירמוז
 לאותו זמן שדרשו רז"ל (כתובות פ"ג דף ק"ח ב)
 עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מלת
 שנאמר (תהלים עב) יהי פיסת בר בארץ. ואנו רומזים
 בצרכת המוציא הזמן העתיד שיהיו מזונותינו בלא עמל
 ויגיעה ומוציא הארץ לחם ממש בלחם הזה שאנו
 אוכלים ומברכין עליו. וכן היה העולם נוהג בזמן
 אדם הראשון לולא שנתקללה האדמה בעבורך ולעמיד
 שאמר (בראשית ג) ארורה האדמה בעבורך ולעמיד
 בהתכפר החטא ישוב העולם להיותו, וכשהוא בוצע
 גומר הברכה ואח"כ בוצע וזהו כבודו של מלך, ולכך
 נריך להקדים תחלה חפצו של הקב"ה ואח"כ חפצו של
 מלך ב"ו או חפץ עולמו כמו שאמר (משלי כד) ירא
 את ה' בני ומלך ומי שהוא בוצע קודם שיברך או
 קודם שיגמור הברכה הרי זה נקרא רעבתן ועליו נא'
 (תהלים י) ובוצע ברך נאץ ה' כלומר בוצע ואחר כך
 מברך נאץ ה':

**בעל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה לפי שהכל
 שלו. ואורח מברך כדי שיברך את בעל הבית.
 הבוצע הוא פושט ידיו ואם בא לחלוק כבוד לרבו או
 למי שהוא גדול ממנו בחכמה הרשות בידו, וכשהוא
 בוצע מן הככר יש לו לבצע מן הכד שנאסרה היקב כי
 זה מלוא מן המובהר להזכיר שם שמים עליו כמ"ש
 במנחת כהן (ויקרא ו) תופיני מנחת פחים, ואמר
 במסכת זבחים תופיני שההא חסייתו נאה:
 בריך המוציא ושח בינתים קודם שיאכל חוזר ומברך,
 ואם שח מעין השלחן כמו שאמר סול ברוך או
 הביאו מלח או לפתן ואשילו גביל לתורי א"ל לחזור
 ולברך לפי שהייב אדם ליתן מזונות לבהמתו ואחר כך
 יאכל שנאמר (דברים יח) נתתי עשב בשדך לבהמתך
 ואכלת ושבעת הלכך מעין השלחן הוא ואינו חשוב
 הפסק. והרי זה כשהפ' ק' עופות שאם שח בין שהיפה
 לשהיפה לומר הביאו לי אהרים מעין הפשיפה הוא
 ואין חשוב הפסק:**

אין הבוצע ראשי לעשות עד שתכלה חמן מפי העונים
 או מפי רוב העונים, ולא יאריכו כ"כ באמן
 שכל

נמזותיו ואנו מברכין למלך העולם, וכן חמלא צעירת
 הים (שמות סו) ה' ימלוך לעולם ועד. והחפורר
 בלשון ה' ימלוך ובמלת עולם ובמלת ועד והוא כענין
 שלשה שמות שבשלש עשרה מדות, וכן החפורר בלשון
 ברוך ה' המבורך לעולם ועד, וכן בעלינו לשבח
 בלשון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא
 נוטה שמים ויוסד ארץ, לפי דרך זה הלשון בצרכות
 מתוקן ומסודר. אך אצל בעלי הפסע הוא בלתי
 מסודר שהיה לו לומר אשר קדשתנו וזויתנו. אמנם
 בפשוטו יש מן הכונות הרלויות כדי לקבוע בלב
 שהקב"ה נגלה ונסתר, נגלה מלד דרכיו ופעולותיו
 ונסתר מלד מהותו ועלמותו, וע"כ חמלא כששאל משה
 רבינו ע"ה על ידיעתו ית' מלד דרכיו אמר לו (שם
 ל) הודיעני נא את דרכיך השיב לו אני אעביר כל
 טובי על פניך, אך כששאל על ידיעתו מלד עלמותו
 ואמר לו (שם) הראני נא את כבודך השיב לו לא
 הוכל לראות פני, ביאר לו שני דרכים אלו כי הוא
 נגלה ואפשר להשיגו מלד דרכיו ופעולותיו, והוא נסתר
 מלד עלמותו ואין כח ותחבולה בזה להשיגו, וכן
 בכלן כשאנו אומרים ברוך אתה לנכח יש לכוין בו כי
 הוא ית' נגלה מלד פעולותיו, וכשאנו חוזרין ומדברין
 בנסתר ואומרים אשר קדשנו במזותיו וזונו יש לכוין בו
 כי הוא יתברך נסתר ונעלם מן ההשגה, והמשל בזה
 שהשמש שהוא אחד משמשיו ואפשר לו לאדם שישיגנו
 מלד פעולותיו שהוא פועל בחומו בעולם השפל בחין
 המדבר והחי והלומח ומלד אורו וחמו, וכן כחיב
 (תהלים יט) ואין נסתר מחמתו, ואם בא להשיג
 עלמותו שיסתכל בעלמות אורו יכהה מאור עיניו והבן
 זה, וכדי לרמוז על נגלה ונסתר אמר הכהוב (שם
 קמד) וחסידיך יברכוכה, כלומר בדרך זה יברכוך
 נגלה ונסתר וזה שאמר (שם) כבוד מלכותך יאמרו
 שהוא לנוכח להורות על נגלה. ואמר להודיע לבני
 האדם גבורותיו להורות על נסתר:

**וידעת כי יש בהלכות נטילה עוד פרטים רבים,
 כגון מים שנשבלו משהיית בהמה שהם
 המלוחים, והן מים שהנחתום מדיח בהם ידיו, וכן
 שנים שנטלו מרביעית, וכן ידו אחת בשטיפה וידו
 אחת בנטילה דאמרינן במסכת גיטין ידים טהורות,
 וכן אם מותר לקבל מים מן הגכרי, ומן הנדה לפי שיש
 שכתבו שאין מקבלין מן הגכרי, וכיוצא באלו רבים.
 והוא הדין בהלכות המוציא, וכן בשאר צרכות שאנו
 עתידים להזכירם, וכן צרכות השלחן שיש בהם פרטים
 רבים שהגתתים ולא כתבתים שאם באתי לכתוב
 הפרטים יארך הספר, ואני איני מכוין אלא לדבר
 בקצרה בכללים ידועים יבין המבין הפרטים מחוכם:
 ברכה ב' המוציא לחם מן הארץ, וצרכה מדברי
 סופרים היא מק"ו ומה כשהוא שבע
 מברך כשהוא רעב לא כ"ש שיש לו לברך, פ"י כשהוא
 שבע יכבד ונהנה מקדשי שמים ממה שהוא אסור לו
 כהקדש קודם שיברך כשהוא רעב ובה ליהנות מקדשי
 שמים לא כ"ש שיש לו לברך קודם שיאכל כדי שלא
 יתחייב קרבן מעילה, וצרכה זו היה ראוי לומר מן**

שלחן של ארבע

כולם פורשין מאכילתן ושומעין אחד מברך לעצמו, ויש מי שפירש חפ"י כשהיו שומעין כל אחד מברך לעצמו, לפי שאין יכולין לענות אמן שכל אחד לגימטו בפיו ושם יקדים קנה לושט, וזה דעת הירושלמי דגרסינן התם אין בית הבליעה פנוי אחר רבי הונא הדא אמרה הדין דעסיש גו מיכלא אסור למימר ליה אבו מן דאיכא סכנתא לפשיה :

שנוי יין לריך לברך באע"פ שברך על היין בפס"ג כבבא לשחות חלה חייב לברך על שנוי יין זה וברכה זו היא ברכת הטוב והמטיב. ומה שאמרו כן בשנוי יין ולא בשנוי פת או בשאר דברים יש בזה הרבה טעמים, האחד שיקר השמחה בשעודה אינה אלא ביין ודרך המלכים לשנות יין ולא לשנות פת וישראל בני מלכים הם, והשני שכל שלהן שמביאין עליו יין על יין אינו אלא רצון שמהם, וינסרך אדם שלא להרבות שמחה בעולם הזה יותר מדאי כמו שאמר (תהלים קס) אז ימלא שחוק פיני ולשונו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה דרשו רז"ל (ברכות פ"ה דף לב) אימתי ימלא שחוק פיני בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, ופסוק מלא הוא (תהלים קא) וגילו ברעדה ואמרו במקום גילה שם תהא רעדה. פי' חפ"י במקום גילה ושמחה של מנה שם תנסרך שמהא רעדה ושחוק ארך העולם עלול אל יזה"ר ונכשל אחריו כדי שלא יכשל מתוך השמחה, ולפיכך יש מנהג בקלנת קהלות ישראל במקום השמחות וסעודות של מנהג לשקר שם כלי זמרים ואשישי ענבים להעליב השמחים ושחמערב עם השמחה רעדה, ואין לך שמחה גדולה כשמחה החורה לישראל בהר סיני במעמד הקדוש שכחוב עליו כמחולת המחנים וכבר ידעת כי שם נבחרו הלוות, ואם תשכיל ותשא עיניך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ממלא בהקב"ה בשמחהו של עולם (תהלים קד) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, וסוף השמחה מלד המין האנושי בשגם הוא כשר מה כתיב ביה (בראשית ו) וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויחעלב אל לבו. גם במשכן שהיה דוגמת העולם ביום שמיני של מלואים שהיו ראש חדש ניסן ואותו היום לא היה כמוהו במעלת השמחה לפי שנלסרפו שם עשר מעלות עלומות כפיין שאמרו חז"ל אותו היום נפל עשכ עפרות, כבר ידעת מה שקרה בו וסוף השמחה מה הגיע אליה, בו ביום מתו נדב ואביהוא שלא היו בישראל כמותם אחר ששה ואחרן. וזה שאמר הכתוב (גמות כד) ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מחקני ישראל, והנה על שמחת העוה"ז אמר קהלת (קהלת ב) לבחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה. וביאור הדבר מפני שהשמחה והעלוב אחרים פמוכים זל"ז כסמיכות היום והלילה, וכשם שאדם צמח ביום שחבא הלילה אחריו וכן צמח בלילה ביבא היום אחריו כן הוא צמח שחבא השמחה אחר העלוב וכן העלוב אחר השמחה, וכן אמר (משלי יד) גם בשחוק יכאב לב ואחריתה שמה חונה, לבאר על העלוב אחר השמחה

כל המאריך באמן יותר מדאי אינו אלא פועה. ואין המסובים רשין לסעוד עד שיטעום המברך. אבל ושכח ולא ברך המוליא חוזר ומברך, עד שלא גמר סעודתו אבל אם גמר סעודתו אינו מברך כיון שנדחה נדחה :

ברכה ג' בורא פרי הגפן. ואין לומר שהסת פוסרו לפי שהיין קובע ברכה לעצמו. ברכה זו היה ראוי לנו לומר בורא פרי העץ אך למעלה היין הזכירו שם האילן שהוא הגפן, והלמלא שרצו להזכיר שם הגפן לחשיבות היין היה אפשר להם לחקן ולברך בורא הענבים עלמן שהם פרי הגפן והיין הוא הפרי היולא מן הענבים כמו השמן פרי שיולא מן הזיתים, ולפיכך תקנו לברך בפס"ג אע"פ שעל דרך האמת הענבים הן פרי הגפן אך נקרא המשקה הנסעה מן הענבים פרי הענבים עלמן וזה מפני שהוא חשוב יותר מן הענבים כשמן שהוא חשוב יותר מן הזיתים, ובבלי החוספות ז"ל נשאו ונחנו בדבר זה הרבה והוכיחו כי היין אינו נקרא פרי כדחנן במס' בכורים מראשית כל פרי האדמה פרי אהה מביא לבכורים ואי אהה מביא משקה לבכורים וא"כ אין היין פרי, אמנם העלו לסוף דבריהם ואמרו כי היין נקרא פרי מגזרה שיה דפרי פרי מעלה דאמרינן במסכת ערלה אין פוסגין את הארבעים משום ערלה אלא על היולא מן הענבים או מן הזיתים שהוא יין ושמן. ושמע מינה דכיון דלגבי ערלה נקרא היין פרי הכי נמי לענון ברכה נקרא פרי. ומשקים היולאין מהן כמותן. ומעשה ראוי לברך על היין בפ"ה וכן להזכיר שם הגפן ולומר בפס"ג, וכן בארו לנו חז"ל על מעלת הגפן הוא שאמרו במס' ברכות מנין שאין אומר שירה אלא על היין שגא' (שופטים ס') ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמה אלהים ואנשים אם אנשים משמה אלהים במה משמה מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין, וכן הקשו בחוספות והא על כמה דברים את אומרים אלל כשהיו באין מן המלחמה כדאי' ביהושפט בדברי הימים, וכן בי"ד בניסן כשהיו שוחטין את הפסח, ותירצו דהכי פירוש מנין שאין אומרים שירה בשום ענין של מזבח כגון זריקת הדם והקפירה ונסוך המים או שאר דברים של מזבח אלא על נסוך היין שנאמר ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי ואמכב באגדה תחקק"ז מיני ענבים נבראו בעולם כמנין תירושי וכולם לקו בחטאו של אדם ולא נשאר לפינוי אלא אחד. וכן עוד למעלה הגפן ימשילו הגביאים תמיד כנסח ישראל לגפן וזה שאמר הכתוב (תהלים פ) גפן ממלרים חסיע, ועוד יש בזה טעמים אחרים ונכבדים רק שאין לריך להאריך בכאן, ודע כי עיקר שתייתו של אדם אין ראוי לו שיהא אלא לשרות המאכל בלבד דרך רפואה כדי שיתמזג בו המאכל והמשחה בדרך המילוע ושיתכוין בהנהגתו זאת שיכלל מן הרעב והנמא : בא להם יין בחוק המזון כל א' מברך לעצמו לפי שאין בית הבליעה פנוי, לאחר המזון אחד מברך לכלם. ופירוש באין בית הבליעה פנוי לפי שכלם מחשקים באכילה ואין שומעין סברכה ואק בעינן ישת שומע ומשמיע כן פירש רש"י ז"ל, ולפי זה אם היו

כלל ובלבד שיקנה פיו בין ציוס ובין בלילה, ושיטול ידיו בלילה ואין לריך לישול ידיו ציוס, וכשר היה כבשר בהמה. ועוף וגבינה נאכלין באשיקורן, כך מלאתי צפי' של ערוך בלי קנוח הפה ולא נטילת ידים בין ציוס בין בלילה. וטעם שאמרו מים אחרונים חובה מפני שאדם אוכל אחר סעודתו מלח ויש בו מלח סדומית שמסמא את העינים ומשהכח כקורטא בכורא. ואין בה ברכה אלא למברך*, בד"א שצריך לישול ידיו אחר סעודה בשאכל דבר מזוהם לפי שאין ראוי לברך בידים מזוהמות, שכשם שהן מזוהם פסול לעבודה כך מי שידיו מזוהמות פסול לברכה. אי זה הוא דבר מזוהם כל שאינו ראוי ליקרב על גבי המזבח כגון חיה או עופות, אבל ראוי ליקרב אין לריך לישול שאין דבר זה מזוהם, ויש מגדולי המורים שסברו שכל דבר נקרא מזוהם:

תבא לנטילת ידים ברכה. כלומר מי שנטל ידיו במים אחרונים יש לו לברך ברכת המזון מיד וכן חמלא בירושלמי. אמר ר' זירא בשם ר' אבהו שלם חכיפות הן. חקף לנטילת ידים ברכה חקף לגאולה חפלה חקף לסמיכה שחיטה, חקף לגאולה חפלה שנה' (תהלים יט) ה' לורי וגואלי וסמיך ליה (שם כ) יעך ה' ציוס לרה. חקף לסמיכה שחיטה שנה' (ויקרא ח) וסמך ושחט. חקף לנטילת ידים ברכה שנה' (תהלים קלד) שאו ידיכם קודש וברכו את ה', אמר ר' יוסי בר' אבין כל מי שהוא תוכף גאולה לחפלה אין השטן מקטרגו כל אותו היום, וכל מי שהוא סומך לנטילת ידים ברכה אין השטן מקטרגו באותו סעודה, וככה מי שהוא סומך סמיכה לשחיטה אין פסול נוגע באותו קרבן ע"כ בירושלמי:

יש להזהר כשנא לברך שלא ישאר השלהן בלא לחם שכן אמרו בסנהדרין (דף נב) כל שאינו משייר פת על שלחנו עליו הכתוב אומר (איוב כח) אין שריד לאכלו על כן לא יחיל פובו. וטעם הדבר כדי שחחול הברכה על מה שנשאר ואם לא נשאר כלום על מה חחול הברכה שאין הברכה חלה על האין אלא על הים, והעד על זה שלחן שבמקדש שלא היה שלחן בלא לחם והיה הלחם ההוא נאכל לכהנים משרתי המקדש והיה מספיק לרבים מהם מועט ממנו, וכן אמרו רז"ל כל כהן שמגיעו כסול היה שמת ומסוך אותו לחם שבשלחן היחה ברכה משלשלת ומחפשת במזונות העולם מלחם הפנים בדרך יש מים לא יש מאין, כי גם הנביאים אשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך אין כח בידם להמציא יש מאין אלא יש מים, ואעידה לי עדים נאמנים אליה: וחלישע זה צדד הקמח וזה בענין אסוך שמן שהיה הכל יש מים כי אין כח לעשות יש מאין אלא הקב"ה יוצר בראשית שברא עולמו יש מאין ואפי' בעלמו ובכבודו לא מלאוהו אלא בבריאת העולם בשבת ימי המעשה ומאז ועד עתה הכל יש מים, וכן כתוב (בראשית ב) אשר ברא אלהים לעשות, באורו אשר ברא אלהים יש מאין לעשות מכאן ואילך יש מים ולא יש מאין. ולפיכך יטריך אדם כשנא לברך ברכת המזון שיאשר

סח

ויברא אלהים את האדם בצלמו כך כתוב בחורה את זה האכלו ואת זה לא האכלו. ואח"כ נולד האדם, וזהו שאמר הכתוב בסמוך (ויקרא יב) אשה כי תזריע וילדה זכר הוי אומר לעמל תורה יולד, לא נולד האדם אלא לעמל תורה וכן כתוב אחריו וביום השמיני ימול בשר ערלתו מלמד שגד שלא נולד הקיפתו תורה ומלות ואח"כ נולד, וזהו שאמר אשה כי תזריע וילדה זכר הטיל הקב"ה מזות לפניו ולאחריו והוא באמצע, וזהו שאמר כי אדם לעמל יולד לעמל תורה יולד ע"כ: **וכבר** ידעה מהכמה היצירה באדם שיש בו שבעה נקבים. ב' חזנים. ב' נהירים. ב' עינים והשביעי הפה. והקב"ה בחר בשביעיות. ברא רקיעים ובחר בשביעי שהוא ערבות שנה' (תהלים סח) סולו לרוכב בערבות, ברא שבעת ימי השבוע ובחר בשביעי שהוא שבת הוא שאמר (שם קלט) ימים יולדו ולו אחד בהם. ברא ז' אקלמים ובחר בז' שהוא חרץ ישראל שנה' (שם קלב) כי בחר ה' בציון. והתבונן ע"ז הפסוק (בראשית יב) והכנעני אז בארץ, ובסוד פסוק (משלי לח) וחגור נחנה לכנעני, החגור נחון באמצע הגוף. ברא שבעה נקבים בראש ובחר בשביעי שהוא הפה, וידוע שלא בחר בו מפני האכילה והשחיה אלא מפני החוקה והמלוה ושיברך לשמו ושיספר תהלתו כענין השמים ונבאוחיהם המספרים כבודו כמו שאמר (תהלים יט) השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. וכן כתוב (ישעיה מג) עם זו ירתי לי תהלתי יספרו. ומן הידוע שכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, וכן הודיענו הנביא כל הנקרא בשמי ולכבודי בראחיו וכתיב (משלי יו) כל פעל ה' למענהו וכו' למענהו לקלסו מלשון (שמות עו) ומען להם מרים, ואם הכל נברא לקלסו אז"ל הפה שהוא כלי מיוחד לקלסו שלא נברא אלא לכך:

בא לברך ברכה המזון יתחייב לרחוץ ידיו ולברך על רחילת ידים, ונטילה זו חובה. וכן אמרו (חולין קה) מיה ראשונים מלוה ומים אחרונים חובה אמזעיים רשות, וכשאמרו אמזעיים רשות בין חבשיל לחבשיל אבל בין חבשיל לגבינה חובה (שם):

אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה גבינה מותר לאכול בשר וקיי"ל כרב חסדא, והא דקאמר אסור לאכול גבינה עד סעודה אחרת קאמר משם לעת חומרא יתירא היא וכן היה נוהג מר עוקבא עד סעודה אחרת דאמר מר עוקבא אנה ביה מלחא חלא בר חמרא אנה דאלו אנה כד הוה אכיל בשרא האידינא לא הוה אכיל גבינא עד למחר כי השתא גאלו אנה בהאי סעודתא לא אכילנא בסעודתא אחריתי אכילנא. ומנהג אביו של מר עוקבא משם לעת חומרא יתירא היא ולפיכך קי"ל כמר עוקבא אע"ג דקאמר ביה מילתא חלא בר חמרא אנה. וכן לנו נוהגין בסעודה אחרת. ולא יספיק חוץ זה קנוח הפה ולא נטילת ידים לפי שאין הבשר מהשכל בסחות מכאן דהיינו שש שעות. וכשר שבין השינים בשר הוא שנאמ' (במדבר יח) הבשר עודנו בין שניהם, אכל גבינה מותר לאכול בשר בלא שהייה

(*) ע"י בנה"ה לטיל :

שרחן של ארבע

ונכנס, וכשהוא נוטל לא יסול מבחוץ אלא מבפנים ונכנס וישב במקומו ומהזיר פניו לאורחים, אמר רב חסדא לא אמרו אלא לשחות אבל לאכול נוטל מבחוץ ונכנס מידע ידיע דאזניא דעמיה:

היה מייסב ואוכל על השלחן והגיע זמן המנוחה אם אין שהות ביום מפסיק סעודתו ומחפיל ואם יש שהות ביום גומר סעודתו ומחפיל, וכן אם היה בחג הסוכות ושכח ליטול את הלולב והוא עומד על שלחנו אם יש שהות ביום גומר סעודתו ואח"כ נוטל ואם אין שהות ביום מפסיק סעודתו ונוטל את הלולב: **גמרא** מלאכול לריך שיאריך על שלחנו, וכן (ברכות פ"ט דף כה) אמרו רז"ל כל המאריך על שלחנו מאריךין לו ימיו וטובותיו, ופעם הדבר לפי שהשלחן בבית כמזבח בבית המקדש מה מזבח מכפר אף שלחן מכפר כשהוא מאכיל את העניים, ומחוך שהוא מאריך על שלחנו יבא עני ויתן לו פרוסה ומתפרנס ממנה, והנה אריכותו על השלחן בכונה זו סבה לדקה דכתיב (משלי יב) באורח נדקה חיים ולכך מאריךין לו ימיו וטובותיו. ואמרו בברכות (יחזקאל מא) המזבח עץ ג' אמות גבהו וארכו שתיים אמות ומקלטותיו לו וארכו וקירותיו עץ וידבר אלי זה השלחן וגו'. פה במזבח ופ"ה בשלחן, אלא מה מזבח מכפר אף שלחן מכפר. והנה באזינו שמענו ורבים ספרו לנו בגדולים שבספרד והפרנסים בעלי הכספים שנהגו מנהג נכבד מאד נתפשט ביניהם מימים קדמונים שהשלחן שלהם שהאכילו עליו את העניים בלחם לבית עולמים שעושים ממנו ארון ולוחות שנקברים בהם, וכל זה לעורר ולקבוע בלבוש כי האדם אלו יגיע שיאו לעב ויעלה עשרו לעושר המלך שלמה לא ישא בידו מאומה מעמלו ביעמול חתה השמש כי אם הסוב שעושה והלדקה שהוא מרחם את העניים כמו שאמר (ישעיה נה) והלך לפניך נדקך. וכן לריך שידבר דברי תורה על השלחן, שאע"פ שברך עליו ברכות המחוייבות לו לברך והוא עתיד ג"כ לברך על מזונו אינו נפטר בברכה המזון אלא אם כן מדבר דברי תורה, וכן אמרו רבותינו (אבות פ"ג דף ח) כל שלחן שאכלו עליו ואמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו משלחנו של מקום שנא' וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'. כלומר כיון שדברו עליו ד"ת הרי זה השלחן אשר לפני ה' וכל שלחן שאכלו עליו ולא אמרו עליו ד"ת כאלו אכלו מזבחי מתים שנא' (שם כה) כי כל שלחנות מלאו קיף לואה בלי מקום, כלומר שאין מזכירין שם דבריו של מקום. וכל זה להורות שלא גברא האדם לאכילה ולשתיה אלא לעסוק בתורה וז"ש הכתוב (איוב ה) כי אדם לעמל יולד. דרז"ל (סנהדרין פ"א א' ל"ב) אדם לעמל יולד איני יודע אם לעמל פה אם לעמל בתורה כשהוא אומר (משלי יו) נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו סיהו, הרי עמל פיו אמור הא מה אני מקיים כי אדם לעמל יולד לעמל תורה הוי אומר לעמל תורה יולד, וכן אמרו במדרש כשם שברא במעשה בראשית בהמות וחיות ועופות שקלים ורמשים ואחר כך ברא את האדם שנא' ויברא

השמיחה, ואמר (שם יג) בכל עני יהיה עושר, לבאר על השמחה אחר הענין, נמלאת למד כי שמחה שהיא"ז אין לה שלימות כלל אמנם כל סובו ושלימות הכל ורעות רוח וכל כבודו לכלימה ואין נוכל לבי תפארתו, שהרי בשעה שפקחו של אדם חזקה בשמחתו הרי פוסקת עוממת והולכת, וע"כ תקנו לברך על שני היין הסוב והמסיב שהיא הברכה שחקנו על הכוונת ציטר כשהגנו לקבורה, ובאור זה הסוב שלא הסריחו והמסיב שגחנו לקבורה. וכל זה כדי להעניב את האדם הקרוץ מחומר והמורכב מן היסודות הפזעיים שהם גופים מתים המשוקע בחושי האוהיו ושיחזור רבוי שמחתו לדרך המלוע:

ועוד טעם אחר שחקנו על שני היין הסוב והמסיב, לפי שהיין משקה היוולא מן הענבים שבכרם, וכבר אמרו רז"ל (ברכות פ"ו דף מח) ז' שנים זבלו האויבים את כרמיהם מים הרוני ביתר, ומטעם זה חקנו על שני היין הסוב והמסיב. ולריך שחדע כי מדרך התורה יתחייב שיהיה האדם גדור באכילתו ובשתייתו ושיהא ג"כ בזה שומר פיו, וזהו שהזכיר התורה המאכלים המותרים והאסורים ואח"כ סתך להם ואמר קדושים תהיו, כלומר שיהיו פרושים וגדורים אפילו מן המאכלים הסהורים והמותרים שאם לא יגדור א"ע מן המאכל המותר הערב לו יותר מדאי, יהיה בזוללי בשר ובטובאי יין ונמלא מחלל א"ע ומדוחיו ואל ת"ח הוא מחלל תורהו, וכבר הורו לנו רז"ל היאך יתנהג אדם בשתייתו והוא שיגמט היין וישהה בגרונו ועם זה ישבע, והביאו ראיה מן המזבח שהיו סותמים את השיתין והם הנקבים שחמת חלל המזבח שהנסכים משם יורדין לתהום כדי שישהה היין במזבח, וזהו שאמרו בפרק לולב וערבה (דף מט ב) אמר ריש לקיש בשעה שמנסכין יין בחג על גבי המזבח שוקקין את השיתין שנא' (במדבר כח) בקודש הסך נסך שכר לה', שכר לשון שמחה לשון שביעה לשון שכרות אמר רבא שמע מינה כי שבע איניש חתרא מגרוניה שבע, פ' ישהה בגרונו ויהיה שבע כי כן היו משהין היין במזבח. ואמרו במש' יומא (פ"ז דף ע"א) כל המשקה יין לת"ח כאלו מקריב נסכים על גבי המזבח שנא' אליכא אישים אקרא וכן הוא נדרש אישים לשון אשיפה, אישים לשון קרבן אשה לה': דבריים הבאים מחמת הסעודה לתוך הסעודה בגון דגים ומלח וכיוצא בהם אע"פ שאוכלן בלא פת בגון שנאים לעיקר סעודה אין טעוין ברכה כלל שהשת פוטרין. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה כגון חמיש וענבים שאינם באים לעיקר סעודה טעוין ברכה לפניהם ולא לאחריהם, בא ללפת את הפת בחמיש וענבים והרי הן עיקר סעודתו אין טעוים ברכה לא לשניהם ולא לאחריהם שהשת פוטרין, ואם באו בקנות סעודתו אחר שגמר סעודתו טעוין ברכה לפניהם ואפילו אוכלן עם הפת ולא לאחריהם דברכה המזון פוטרין:

ובבב"מ יומא (דף ל) בש' הממונה אמרו, הלכה כשעודה. אדם יולא להשתין מים נוטל ידו א' ונכנס. לדבר עם חבירו והסליג נוטל שתי ידי

בקופסא, וכן נכאן על השלחן פורס מפה ומקדש מפה מלמעלה ומפה מלמטה והפס בלמעט. וזה דוגמא לירידת המן במדבר :

ברכת המזון הם שלשה ברכות מן התורה ואחת ברכה רביעית מדברי סופרים. וגדול שבשלחן מברך ואע"פ שבה לאחר סעודה. וסימן לשלש ברכות מן ועשית שלחן עלי שמים ולפיכך חוטו זה"ב, ברכת הזן. ברכת הארץ, ברכת בונה ירושלים. זהו זה"ב משפר דוד. וכן השלחן רמז למלכות וסימן הוא למלכות בית דוד בן ישי וכולל מלכות בית דוד של משה וכן מלכות של מעלה. הוא כח הלבנה דוד מלך ישראל חי וקיים, זהו שאמרו (ש"ב כ) אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בנן ישי איש לאהלו ישראל אין לאהלו אלא לאהלו, וכבר ידעת כי השלחן במקדש כנגד מדת הדין, ומטעם זה הייתה מונחת בלפון שהוא בשמאל ומדת הגבורה, והיו על השלחן שני בגדים אחד שני ואחת חכלת, השני כנגד מדת הדין של מעלה והחכלת כנגד של מטה הכלולה מכל המדות, שהרי לחם הפנים היה על השלחן עלמו בלא שום חמציץ שנאמר (במדבר ד) ולחם החמיד עליו יהיה ועל הלחם פורשין כנגד חכלת ועל בגד זה היו נוהגין כל כלי השלחן ועל כלי השלחן היו פורסין כנגד שני והיה העליון על הכל וזהו בגד שני מלמעלה וכנגד חכלת מלמטה כי כן מה"ד של מעלה משפעת בשלמטה וכל הענין כי מן השלחן שבמקדש חנא פרנסה לכל העולם, וכנגד מדת הדין המפרנסת העליונים לנא המרום גם השפלים, כי היא המדה הנומח סרף לביתה וחק לנערותיה, ומכאן חנין טעם היות קומת השלחן עם המסנרת י' טפחים. וזה"ב השלחן שבמקדש עם מה שעליו יורה על מדת הדין והבן. ויש לך להתעורר על מה שאמרו חז"ל עשרה שולחנות טפה שלמה המלך ע"ה כמו שנאמר בכחוב. וכן עשרה מנורות וכן עשרה כיורות :

ברכת המזון מן הצורה שנה' (דברים ח) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, ושנינו בצריית' (ברכות פז דף מח ב) וברכת זו ברכת הזן. את ה' אלהיך זו ברכת זימון. על הארץ זו ברכת הארץ, המזכה זו ברכת בונה ירושלים, וכן הוא אומר (דברים ג) הנה הסוב הזה והלבנון, אין לי אלא לאחרי לפניו מנין ח"ל אשר נתן לך משעה שנתן לך אהה חייב לברכו, דרשו רבותינו ז"ל (ברכות פז מח ב) משה תקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן, יהושע תקן להם ברכת הארץ בשעה שהגניסם לארץ, דוד ושלמה תקנו ירושלים. ועוד חמלא בש' המן רמז לברכת המזון כמן עלמו, שנאמר (שמות יד) ונבקר חשבתו לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם, וידיעה זאת שתזכירוהו בברכה על אכילת המן. הרביעית שהיא הסוב והמטיב ביבנה תקמה. הלריכו רז"ל להזכיר בברכת הארץ תורה, וכן לריך שיזכיר בה ברית ושיקדים ברית לתורה שיאמר כן ברית ותורה חיים ומזון על בריתך שחמתם ועל תורתך שלמדנו, והשפס שהלריכו להזכירם בברכת הארץ להודות שבבניו

פח לחם על השלחן ואפי' מעט ממנו כדי שתחול הברכה בו ויחפשו כח הרבוי במעוט כדרך הגוים הנסחרים הגעשים לנו כל היום ואין חט יודעים ומכירים בהם וכמ"ש רז"ל אין בעל הגם מכיר בנסו, וחדע לך כי סבת הברכה המשלשלח במזונות העולם ולהם הפנים מפורש בפסוק (ויקרא כד) והיתה ללחם לאזכרה, בשכבר ידעת שהיו נוהגין על לחם לבונה הוא שכחוב (שם) ונתת על המערכת לבונה זכה, והיו לחם הפנים ולבונה מעכבים זה לזה כענין האחרונ או הלולב והחכלת והלבן בזמן שתכלת מלוי. ולחם הפנים אין לגבוה בו חלק והלבונה אין להדיוס בה חלק כי היו מקפירין אותה על האש ולכך אמר הכחוב (ויקרא ח) והיתה ללחם לאזכרה כי מתוך שמקפירין הלבונה שעל הלחם הנוזר למעלה והברכה תחול בו וממנו למזונות העולם והבן זה, כי על כן היו שמים עשרה חלות מסודרות על השלחן ומשם הברכה באה כנגד שמים עשר מלאכים הסובבים כסא הכבוד, ונקראים ד' מחנות שכינה שמש העולם מתברך לד' רוחותיו והם עומדים ג' לכל רוח כטפה ד' דגלים שבמדבר, וכנגדם בכסא שלמה למטה י"ב אריות והם כשמים עשרה חלות הללו וארבעה עשרונים והתעורר לזה :

יש להזהר ג"כ כשנא לברך ברכת המזון שיסיר את המאכלה מפל השלחן, וטעם הדבר מפני שהשלחן נקרא מזבח ומה מזבח הוזהרנו בו שלא להניף עליו ברזל שנה' (שמות כ) לא תבנה אהן גזית וגו', ודין תורה הוא שאם עשה לאבני מזבח גזית בכלי כסף או בשמיר שהיה שוהר הא אין עיקר האסור בגזית אלא מפני הנרזל שהוא החרב והתורה הרחיקו מן המשכן בכחוב (שם כה) זהב וכסף וגחושח ולא הזכיר שם ברזל, וכן במקדש כחוב (מ"א ו) ומקבוח והגרזן כל כל ברזל לא נשמע בבית בהבטוחו. והטעם לפי שהוא כמו של עשו שנחברך בה מפי אביו וזהו שאמרו (בראשית כז) ועל חרבך תחיה, וכתיב (מלאכי ח) ואח עשו שנאחי לכך הוא מרוחק מן המקדש. וכן השלחן הוזהרנו לסלק החרב מעליו, לפי שהחרב הוא המחריב שהוא סבת החרבן שהוא הפך השלום ואין לו העמדה במקום ברכה שהוא שלום שהרי המזבח והשלחן מאריכין ימיו של אדם והחרב מקלר ואינו דין שיונף המקלר על המאריך :

יש להזהר לפרוש מפה על הפס שבשלחן בשעת ברכה, וכן הוא מנהג הוסיקים לכסות הפס בשעה שמברכין ברכת המזון כדי שלא יחבייש הפס. וכן כשמקדשין קדוש של שבת ביין ולא כפת. וכן אמרו בקדוש היום פורס מפה ומקדש, כלומר פורס מפה על השם ואח"כ מקדש על היין, ועוד יש בזה רמז דוגמא לירידת המן שמתחלה היה המן יורד על שני המדבר וזה שאמר ונבקר הייתה שכבת הפל ואח"כ ירד המן עליו, וזהו שאמר (שמות פז) והנה על פני המדבר דק מחוששם דק ככפור על הארץ, וכתיב ומשל שכבת הפל ולא אמר ויעל המן אלא ומשל שכבת הפל למדך שהיה כל אהר יורד עליו. וכן אמרו רז"ל על מלמעלה ועל מלמטה והמן בלמעט כחונה

שרהן של ארבע

מדאמרי' בירושלמי קסן מאימתי עושין אותו סניף ר' חנין אומר אחשביני רב הונא ורב יהודה תרוייהו בשם שמאל חד אמר כדי שידע צמיז ברכה וחד אמר כדי שיהא יודע למי מצריך. אמר ר' יוסי בר' הלפתא כמה זמנין אכלית עם הלפתא אבא ועם ר' חנינא בר קיסי ולא זמנין עלי עד שהבאתי שתי שערות. ועל זה הגיה רבינו חס ז"ל וכן מנהג העולם: תשעה שאלו דגן ואחד ירק מצרפין לענין נכרך, ודוקא לענין לירוף אבל לענין ביוליא רביס ידי חובתן בעינן שיאכל כזית דגן. ובשלשה אין לריך לומר להוליא ידי חובתן אלא אפי' להצטרף בעינן שיאכל כזית דגן, וכן אנו נוהגין כשנכנס אדם להצטרף שנוטל כזית דגן ואוכל:

וצריך אהא לדעה כי ממה שאמרו חכמים ז"ל (חולין פ"ו דף פז) יתה בת קול ואמרה כוס של ברכה שיהא ארבעים זהובים, יתבאר מזה שכל ברכה וברכה ממאה ברכות שיהא עשרה זהובים. ויש בזה אשכחא מן הפסוק (במדבר ז) כף אחת עשרה זהב מלא קטרת, כלומר כל אחת מכ"ף והן מאה ברכות שיהא עשרה זהב, וכן אמלא במקום אחר (בראשית כד) עשרה זהב משקלם וסמך ליה ואקוד ואשהחזה לה' ואצרך את ה'. ועם שכל ברכה וברכה שיהא עשרה זהובים לרמוז שיש לכלול עשר ספירות בכל ברכה וברכה. ועם מאה ברכות בכל יום כנגד עשר ספירות עשר ברכות לכל ספירה וספירה. והוא שכתוב (דברים י) ועשה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך, ויש בשוד זה חשיבים ותשעה אותיות ואחד משלים למאה, ומלינו בדוד המלך ע"ה (שמאל ב פג) נאם הגבר הוקם על לפי שהיו בדורו מאה בישראל מחים בכל יום ודוד הרגיש בזה עמד וחקן מאה ברכות, לא שהוא תקנס אלא שהוא יסדס לפי ששכחוס וחזר דוד ויסדס. וכן כתיב (תהלים קכח) הנה כי כן יצרך גבר ירא ה', מלת יצרך חסר וי"ו ובאורו במספר כ"י כ"ן יצרך מי שהוא ירא את ה', ולריך אדם להזכיר מאה ברכות ולקיימן בכל יום, ובשבת שאי אפשר שאין תפלת שבת אלא שבע ברכות כמו שכתוב (שם קיס) שבע ביום הללתיך ביום הידוע והמיוחד שהוא שבת כבד אמרו חכמים ז"ל ממלינהו באשרמקי ומגדי:

והנה אבאר לך בכאן שלש סעודות של שבת (שבת דף קיס) אסדרו רז"ל חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת שנה' (שמות פ"ו) אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמלאוהו בגדה, ובשכר המלואה אמרו (שם) כל המקיים שלש סעודות בשבת ניזול משלש סודעניות, מחבלי של משיח ומדינה של גיהנם ומלחמות גוג ומגוג, ובכל אחד משלשתן הזכיר הכתוב יוס. הבלי של משיח (מלאכי ג) לפני בוא יוס ה'. דינה של גיהנם (שם) הנה יוס ה' בא בוער כחמור וכתיב (שם) ולהם אותם היום הבא. מלחמות גוג ומגוג (זכריה יד) הנה יוס בא לה'. וטעם שלש סעודות שבת כנגד שלש מעלות עליונות שהן שלש סעודות אבד

שנשאל התורה זכינו לירושת הארץ. וזה טעם הקמת האגנים שהיתה כל התורה כתובה עליהן, וזהו שאמר (דברים כו) למען תבא אל הארץ, פירוש למען הזכרה זו תבא אל הארץ. ולפי דעתי למען אשר תוכל לבא, כלומר מה שאני מטה לך לכתוב עליהן כל התורה למען שיהיה לך כת לבא אל הארץ כי כח התורה יכריח האויבים אשר בארץ וינחילה לנו:

וטעם להקדים בריח לתורה, לפי שהתורה נחנה בג' בריחות, המילה נחנה ב"ג והם הנזכרים בפרשת המילה לאברהם, ובזכות שם עשרה בריחות אלו אנו נינולים ממדת הדין שהוא חרבו של הקב"ה שיש לה שם עשרה פיות האומרות הן האויבים, ועל זה אמר משה בהבטחה עתידה (דברים לב) אם שויתי ברכך חרבי ותחזו במשפט ידי סמך י' של חרבי אלו' של ותחזו כדי לרמוז חרב שם עשרה, והבן פסוק (איוב יס) גורו לכם מפני חרב כי תמה עונות חרב למען הדעון שדין. ביאורו גורו לכם מפני חרב של מעלה כי העונות גורמין החמה והחרב למטה, ולמען זה יש לכם לדעת שיש דין והעולם אינו מקרה, וחרב זו רשעים נדונין בה, והלדיקים לא די שאין מתשהדין ממנה אלא שהיא נמסרת בידם הוא שכתוב (תהלים קמט) רוממות אל בגרוגם וחרב פיסיות בידם קרי ביה י"ו פיות והבן זה, כי יש בכאן ענין גדול נקשר בקלת אותיות השם הגדול אך כונתי לקצר: וברכת הסוב והמסיב שתי מלכויות לצד מדידה. וכן אמרו בירושלמי שלש מלכויות שלש הסכות שלש גמולות. שלש מלכויות הלך העולם, האל חבינו מלכנו, המלך הסוב. שלש הטבות, המלך הסוב והמסיב הוא מטיב. שלש גמולות הוא גומלנו הוא גמלנו הוא יגמלנו:

ברכת המזון בשלשה שנה' (תהלים לד) גדלו לה' אחי וכו'. בשלשה אומרי' נכרך שאכלנו משלו בלא הזכרת השם. ובעשרה מזכיר השם נכרך אלהינו, ולא יאמר ברכו אלהינו כלומר שלא יוליא את עצמו מן הכלל, והכי אסיקנא נכרך עדיף אלא שאם אמר ברכו אין תופסין אותו, רבו האוכלים אפי' אחד עשר רבוא אומרים נכרך אלהינו שאכלנו משלו לפי שהעשרה הוא המספר הכולל את הכל ואין אחיו כי אם כפול. המזמן בשלשה אומר נכרך שאכלנו משלו והשנים עומן כמו שהוא מתחיל ואומר ברוך שאכלנו משלו ובסובו חיינו. והמזמן בעשרה אומר נכרך אלהינו שאכלנו משלו והשאר ענין ברוך אלהינו שאכלנו משלו ובסובו חיינו, ואותם שמחזן לשלחן ענין אמן, ובענין שאמרו במס' ברכות (דברים לב) כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו כשאקרא שם ה' הבו גודל לאלהינו כלומר אתם חטנו אמן: קטן היודע למי מצריך מזמנין עליו ואם לא אין מומנין עליו אבל משלים הוא לעשרה. מדאמרי' אמר ר' יהושע בן לוי אש"פ שאמרו קסן המושל בעריסה אין מומנין עליו אבל עושין לו סניף להשלימו לעשרה, וסירט רש"י ז"ל לאו לעשרה קאמר אלא לזימון. מיהו קיימא לן דאין טיפין אותו סניף (לעשרה) לא לשלשה ולא לזימון עד שזימון שתי שערות

שלחן של ארבע

קמח בריך כולהו מכאן ואילך אי חיבא פנים חדשות
 חץ אי לא לא. ושבת עלמו כמו פנים חדשות. אבל
 כל דברי רז"ל בנויים על החכמה המקובלת והוא
 היסוד הגדול של דבריהם נשפטים עליו. אחרי
 המחשבות בהם ומסתכל באשקלריה המאירה שלהם,
 ומעטה אינו לריך להרחיב ביאור בענין הנשואין
 ביצירה החתונה בזכר ונקבה ממה שרמזתי בזכור
 ושומר ומחוך הרמז המועט תוכל להבין המרובה.
 ואחר שבארתי לך ענין קדוש אבאר לך ענין הברדלה
 למען לא תחסר כל על שלחן בין בחול בין בשבת,
 כי גם ההבדלה היא כבוד השבת לזכור את יום השבת
 בצואו ובגאחו, כמו שדרשו רז"ל (פסחים פו דף ק"ו)
 זכור את יום השבת זכרהו בכניסתו וביציאתו:

דע כי ההבדלה בארבע ברכות היא רמזה בפרשה
 ראשונה של בראשית. ברכה ראשונה בורא פרי
 הגפן רמזה בססוק ראשון במלת הארץ שהיא הגן
 הגפן גן, והוא היין המשומר בענביו מששה ימי
 בראשית. ברכה שניה על פני המים, כי הריה באמלעות
 אלהים מרחפת על פני המים, כי הריה באמלעות
 הרוח. שלישי בורא מאורי האש הוא שכתוב יהי
 אור. רביעי המבדיל הוא שכתוב ויבדל אלהים בין
 האור. וכשם שמיני הבדלה בהקב"ה בהחלת המלכות
 בבריאת העולם וחידושו, כך מינינו בו קדוש ביום
 השבת שהוא אסור המלאכות הוא שכתוב (בראשית ח)
 ויברך אלהים ויקדש אותו ברכו במן וקדשו במקושה:
ד"א ברכו באורה כיון ששקעה חמה בליל שבת
 ביקש הקב"ה לגנוח את האורה וחלק כבוד
 לשבת ה"ד ויברך אלהים וגו', צמה ברכו באורה
 התחילו הכל מקלסין להקב"ה, ה"ד (חיוב ל"ז) אחת
 כל השמים ישרהו מפני מה ואורו על כנסות הארץ:
ד"ב ימפאל צר' יוסי שאל בני בבל בזכות מה הן
 חיון. אמר לו בזכות החורה. ושבתך ישראל
 בזכות טעמרות, ובח"ל בזכות מה מפני שמכבדים
 שבתות וימים טובים. ר' יוחנן בשם ר' יוסי בן
 הלפתא אמר אברהם אבינו שאין כחוב בו שמירת
 שבת ירש את העולם במדה שנאמ' (בראשית יג) קום
 ההלך בארץ לארצה ולרחבה, אבל יעקב שכתוב בו
 שמירת שבת שנא' (שם לג) ויהן את פני העיר וכנס
 עם דמדומי חמה וקבע מחומין מצעד יום, ירש
 העולם שלא במדה שנא' (שם כח) וסרלה ימה וקדמה
 וגו'. ד"א ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש
 אותו ברכו שלא נדחה יום שבת, ר' שמאל צ"ד
 נחמתי אמר י"ס נדחה שבת אינה נדחת. ד"א ברכו
 בן זוג: ר"ד ר' שמעון בן יוחאי אומה אמרני
 שבת לפני הקב"ה רבש"ע לכל י"ב בן זוג ולי אין ב'י
 זוג אחמה. אמר הקב"ה כנסת ישראל תהא בת זוגך,
 וכיון שעתידו על הר סיני אמר להם הו זוכרין לאותו
 דבר שאמראי לשבת כנסת ישראל תהא בת זוגך, הוי
 אומר (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו. ושם
 עוד (בראשית ג) ויניחהו בגן עדן נתן לו הקב"ה
 לאדם הראשון מלוח שבת כתיב הכא ויניחהו וכתיב
 הכא וינת ביום השביעי. לענדה ששח ימים
 תכבוד

לנפש בחיים הנלחיים האמתיים הנקראים חיי
 העולם הבא ולרור החיים:

ראשונה מדת שמור שהיא המלכות והיא הכלה
 ולכך נקראת שבת כלה. וזה שאמר
 (שבת פ"ו דף ק"ט) בואי כלה בואי ונאח לקראת שבת
 כלה מלכתא, וזהו (שמות יז) אכלוהו היום כנגדה חנו
 עושים קדוש בליל שבת על היין:

שניה מדת זכור שהוא הרחמים כנגדה חנו עושים
 קדוש ביום, והוא הנקרא קדושה רבא שהרי
 הלילה שמור והיום זכור שהוא הרחמים, וזהו כי
 שבת היום לה':

שלישית המקור העליון הנקרא חין, ממה שכתוב
 (חיוב כח) והחכמה מאין חמלא, וזהו
 היום לא חמלאוהו בשדה:

ושעתי התבונן ופקח עיני הלב במעלות המקיים
 שלש מצוות, והשכר העלום והמצוות
 והגנוז לו בכונה העליונה הזאת הראוי הוא בודאי
 להנצל מן השלש פורעניות והבן זה:

ויש לך לדעת כי שלש מצוות של שבת זמניהם
 חלוקים, האחד בליל שבת, והשני בשחרית,
 והשלישית במנחה, לא באותן שעות מצודה שלישיית
 בשחרית אחר מצודה וברכת המזון שפורסין מפה
 ומזרין ועושין מצודה שנראה מצודות שבת לחלפין
 ואין כאן הכרה במצודה שלישיית הגמלאה העליונה.
 אלא זמן המצודה השלישיית בשעת מנחה הוא מדתן
 (דף ק"ז ב) בפרק כל כתבי הקדש נפלה דליקה בליל
 שבת מליילין מזון שלש מצוות. בשחרית מליילין מזון
 שתי מצוות. במנחה מליילין מזון מצודה אחת.
 ושד מדתן בפסחים (פ"ק דף כ"ב) ארבעה עשר
 שחל להיות בשבת מבשרין את הכל מלפני השבת
 ומשיירין מזון שתי מצוות, מכל זה ראייה שמצודה
 שלישיית זמנה במנחה לפי שאותה שעה כבר הגיע
 זמן איסור חמץ מן החורה משש שעות ולמפלה, ואמר
 בתוספתא שכל הרונה לקיים שלש מצוות בארבעה
 עשר שחל להיות בשבת אוכל מזה עשירה והיא העשויה
 בשמן ודבש, כי לא אמרו כל האוכל מזה בערב
 השפח אלא בלחש עוני אבל מזה עשירה מותר שערין
 לא חל עליו חיוב לחם עוני עד הערב:

שלש מצוות הללו לריך לקבץ כל אחת משלשתן
 על היין ולבטח על שתי ככרות בין בשבתות
 בין בימים טובים. יש שהיו אומרים במצודה שלישיית
 שאפשר בפירות ואין לריך פת ומביאין ראייה מההיא
 (פ"ב דף כז) דסוכה דאמרי' אש השלישית במיני פרימא
 ילא, ואין דעתנו כן דק"ל דפרי לא בעי סוכה ואש
 השלישית בפירות לא ילא אלא ודאי לריך פת במצודה
 שלישיית כמו בשמים ראשונות, וכיון שבארתי לך חיוב
 שלש מצוות של-שבת והודעתך שברו וגליתי לך
 נגלהו ונסתרו הני מבאר לך עוד ענין:

פנים חדשות. וזה נאמר על המעלה השמוכה למלכות
 שפליה הזכיר הכתוב נעשה אדם בלמט
 כדמותו, וכיון שהוא השבת הגדול בודאי כיון שבאה
 שבת בא פנים חדשות. ומשעש זה חמלא ענין שבע
 ברכות כדאמרין בגמ' במשנה פחותה (דף ח) יומא

שלתן של ארבע

שנאמר (דברים לג) ומלא ברכה ה' ים ודרום ירשה, ר' יוסי בר חיננא אומר זוכה וגוחל שני עולמים העושה"ו והעושה"ב שנא' ים ודרום ירשה, ור' יוחנן היה מוכיח נחלה בלא מזרים מלשון ים ודרום ירשה, ור' יוסי עודה ליה בכך ומוסיף ממה שכתוב ים ודרום ירשה ולא אמר רש לפי שהעולם הבא נברא ביריד והעושה"ו בה"א. ומה שאמר בו בספר הצהיר ים ודרום ירשה רש היה לו לומר ובתי' ירשה יש אומר רש הכל נטון לך ולואי שששמו דרכיו הוא ענין פנימי ונעלם, כי ים ודרום בא לרמז השלום והברית והם החכמה והבינה והבן זה. עיסור מעטרו בתלמידים כדאמר רב חסדא מעטר ליה בנסלי. עסוף רב ספא אמר מעטף יסיב ומברך. רב אשי פריש סודרא אריסיה. ונוסלו בשתי ידיו דכתיב (תהלים קלד) שאו ידיכם קודש וברכו את ה', ואומרו בימינו בלא סיוע כלל. ומגביהו מן הקרקע דאמר קרא (שם קמז) כום ישועות אשא וגו'. ונותן עיניו בו דלא ליסח דעתיה מיניה. ומשגרו לאשמו כי היכי דתתברך אנשי ביתיה, הרי אלו עשרה דברים שנאמרו בכום של ברכה וא"ר יוחנן אנו אין לנו אלא ד' ואלו הן, חי, מלא, שפיסה, הדחה. וסימניך חמשה, ח' חי, מ' מלא, ש' שפיסה, ה' הדחה, או אה חרנה אמור שמח"ה מפני שכתוב (תהלים קד) ויין ישמח לבב חנוש:

ברכת המזון אין לברך אותה אלא מיושב, ואם היה אוכל והוא מהלך או עומד, יושב במקומו ומברך. אבל ושכח ולא בירך ברכת המזון והלך לו ואח"כ נזכר שלא בירך לא יברך במקום שנזכר אלא חוזר למקומו ויברך כדאמרינן (ברכות מג) דא"ל ב"ש לב"ה אטו מי ששכח ארנקי בבירה לא יעלה ויסלנו, לכבוד עלמא חוזר לכבוד שמים לא כל שכן:

אין משיחין אחר כום של ברכה ואין מברכין על כום של פורענות. מאי כום של פורענות כום שני. ופעמא דמילתא משום אונות כדמתן השותה כפליים לא יברך משום (עמוס ד) הכון לקראת אלהיך ישראל. ופעם אסור האונות לפי שהכשפים והמורכבים משמים שולטין על כל מי שאוכל ושותה אונות. ועוד טעם אחר להרחקת השניות שהם הגרדפים מכה האחד והאונות מכה השניות. וכדי לקבוע בלב ענין אחדות והתרחקת מאמונת השניות כענין שכתוב (משלי כד) ועם שורים אל תתערב. וכן מן השניות ואילך על כן אסרו האונות אפי' בדברים הנאכלים והגשמים, כי ראויים הם העניינים הטבעיים להיותם אות וסימן לעניינים הראויים, בשכבר ידעת כי הדעות האמחיות נרכיבות הן לפעולות ואתה רואה במעשה בראשית שלא נאמר כי טוב ביום שני. ואמרינן בגמרא שיהיה כי בו נברא המחלוקת וגיבגס ואין ספק כי כיון שנבראו בו דברים כאלה הרי הוא מזיק שאסרו להתחיל בו כל מלאכה, הוא שאמרו רז"ל אין מתחילין בבי' כי מי שמוסיף על האחד אין הסוב נמלא בו, ולכך נקרא יום שני הוא מלשון שנוי כי האחד אין בו שנוי הוא שכתוב (מלאכי ג) כי אני ה' לא שייתי. אך יום שני הוא תחלת שנוי ממנו ואילך שנוי הגבוליים כלם

מעבוד ולשמרה שמו, עד כאן צ"ל. ותמלא במפכה (ספחים סרק י' דף ק) שאמר פסטיקים לקדוש ואין מפטיקים, להבדלה, פי' מפטיק אדם מעודתו ערב שבת ויברך ברכת המזון של חול ואח"כ מקדש וכו' מפטיקים, אבל אם היה אוכל בשבת והחשיך היום לא יפטיק מעודתו אלא ישלימה, ואע"פ שהוא פברך של שבת בחול אין בכך כלום, ואח"כ ינדיל וזהו אין מפטיקין להבדלה. והטעם לפי שראוי לאדם להפטיק מעודתו לכבוד המלך הנכנס כדי להקביל פניו, אבל בשבת אין להפטיק מעודתו מפני הבדלה אלא אוכל והולך כאלו המשאיר את המלך ושעכבו אליו, ואילו היה מפטיק היה נראה כמגרש את המלך, ודומה לזה מה שדרשו רז"ל במכילתא זכור ושמו זכרו בכניסתו שהקבלה עליך קודם שקיעת החמה כדי שיהא הכל מחוקן ושמו שמוכו בימיאסו כאלו המשמר את המלך או אזהבו שהוא עמו ואינו רוצה שילך מאתו כל זמן שיכול לעכבו ע"כ:

מי שנחטו לו כום של ברכה לברך אין לו לסרב, וכן אמרו (ברכות ט"ח דף נה) שלשה דברים מקבלין ימיו של אדם, מי שנחטו לו ספר תורה לקרות ואינו קורא, וכום של ברכה לברך ואינו מברך, והגומל שררה לעלמו. ואע"פ שברכה המזון מן החורה קיימא לן דברכה אינה פשוטה כום אבל למטה מן המובחר לריך לברך על הכום:

וסדרך הוסיקין מהמירין להזכר בכום של ברכה צ"ד דברים שהצריכו בו. ואלו הן הדחה שפיסה חי מלא עסור ועסוף, נוסלו בשתי ידיו ואומרו ביטין ומגביהו מן הקרקע טפח, ונותן עיניו בו ומשגרו לאנשי ביתו. פירוש הדחה מפני שפיסה מכתון. חי עד ברכה הארץ נותן לפוכה מים. ויש פפי' חי שינא מן הכלי מיד סמוך לפעודה מלשן מים חיים שגשגבו מן המפיין מיד. ויש פפי' חי שיהיה הכום שלם לא חסר לפי שהכלים שבירתן זו היא מיסאן. אין מברכין על הכום של ברכה המזון עד שיטן לחוב מים משום דבטיין מטה מן המובחר ודבר מזוג לפי שהיין חי מזיק הוא ועיקר חיוב הברכה הוא על דבר שאינו מזיק. וכך אמרו אין מברכין על כום של ברכה עד שיטן לחוב מים, ודוקא ברכה דברכה המזון אבל ברכה דברא פרי הגפן מברכין עליו, וכן מקדשין עליו דומיא דנסוף דכסי' (במדבר כט) הסך נסך שכו לה' נפיק יין המזכר, וכאוחה שאמרו כגון זה לריך לברך עליו ולומר עליו הלל בגדול. וכבר ידעת כי היין רמז למדה"ד ומספרו שבעים, כי יש למעלה שבעים ברים ניזונים ממדת הגבורה וכולן נמשכים מן הרחמים בדוגמת יעקב השלישי שנמרכבה שינאו ממנו שבעים נפש. ומסעם זה מנשו לחיר להפריש עלמא מכל. אשר ינא מגפן היין לפי שהוא דבק עם הרחמים כמ"ש (שם ו) אש כי יטליא לדור דר חיר, ועל כן הצריכו חז"ל בכום של ברכה המזון שהוא מן החורה שלא לברך עליו עד שיטן לחוב מים כיון שכונת הברכה לפעם הרחמים דא"ר יוחנן (ברכות ט"ז דף נה) כל המברך על הכום של ברכה מלא עמנין לו נחלה בלא מזרים

שלחן של ארבע

הרצון בשאר הימים אחריו מלינו קפדנו בכלם שהרי
 צב' חונא הארץ עץ פרי ולא הושיא לא עץ עושה
 פרי. וכן ברביעי קפדנו הלכנו ואמרה לא נאה לפני
 מלכים להשתמש בכח אחד. וכן בחמישי הרג את
 הזכר שבאורו גזו את האור העליון. וכן בששי חטא
 אדם ושנה רצון השם, ועליו נאמר (איוז יד) משנה
 פניו ותשלחו, והנה יום שני שנה לכלם כי כלן
 באי כחו וגמשיין אחריו. ומה שאמר הכון לקראת
 אלהיך ישראל שהוא האחד והוסיף ישראל לפי שהם
 עם אחד מיוחד לאל אחד שגא' (דה"א יז) ומי כעמך
 ישראל גוי אחד בארץ, ראוי לך שתכין עמך ותכון
 לקראת האחד ושלא תאכל ותשחה זוגות כדי שלא
 תחשוב בלבך שניות:

הרי שבע ברכות שיחייב אדם לברך על השלחן
 והם נפילת ידים והמוליד וברכת המזון שהיא
 ד' ברכות, והם המלויות והנוהגות תמיד, ועם מים
 אחרונים הרי שמונה ברכות, ואם שחה רביעית יין
 מכוס של ברכת המזון מברך עליו על הגסן ועל פרי
 הגסן. ועם ברכה זו הרי חשע, ואם בא להם שני
 יין ופירות ואין ברכותיהם שוות מברך על זה וזה
 ומברך על זה, הרי שחיס עשרה, ואי זה שיקדים
 יקדים אבל ברכותיהם שוות אפ"ס שהאחד מהן ממין
 שבעת המינין חביב עדיף. וכל הקודם בפסוק קודם
 לברכה. (דברים ח) ארץ חסה ושעורה וגו' ואפילו
 חסה ושעורה שאם בא בכיסוין ברכו שהכל ואינה
 קודמת לבורא פרי הגסן. הביאו לפניו תמרים
 ורמונים מברך על התמרים ואח"כ על הרמונים לפי
 שהתמרים שני לארץ והרמונים חמישי לארץ:

א אשור לו לאדם ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה.
 ופעם הדבר לפי שכל המברך על מה שנהנה
 הוא מעיד על ההשגחה שהיא הממליח מזון לשפלים
 כדי שיוון. ובזכותם התבואה והפירות מתרבים
 ומתברכים. והנהגה ואינו מברך גוזל ממנו ההשגחה
 ומוסר הנהגת השפלים לכוכבים ולמזלות, זה שאמרו
 (ברכות פ"ו דף לה:) כל הנהגה מן העולם הזה בלא
 ברכה כאלו גוזל להקב"ה ההשגחה, ולכונס ישראל
 הפירות, שבשביל פון זה הפירות מתמעטים לישראל
 בפנתו שהרי כל העולם נדון אחר רובו וכל יחיד
 ויחיד נדון אחר רובו, ולכך יש לו להראות את עצמו
 כאלו כל העולם תלוי עליו. והנה לפי הדרך הזה אין
 הברכות לצורך גבוה אלא לצורך הדיוט כי כיון שהוא
 יתעלה מקור הברכה וכל הברכות משתלשלות ממנו
 כל הגמלאים המברכים אוחו כל ברכותיהם כדאי לו
 כי הוא הגמלא הקדמון אשר המליח במלאים כלם
 ומליחותם אינה אלא ממליחותו ומליחותו תפסיק
 בעצמו לא יאמר לזולתו כלל, ואם יברכוהו תמיד
 כל היום וכל הלילה לא יתשו לא יתרכה או מה
 יתנו לו או מה מידם יקח אין החושלת והרבו
 כי אם אלינו:

א אבינו יש לך להתעורר ולסקות עיני הלב על דרך
 החכמה המקובלת. כי הברכות אינם צורך
 הדיוט בלבד ויש בהם טורח גבוה, כפ"ג הכחוש
 (דברים ח) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך הפסוק
 שזה נותן לב להבין עוד הברכות, ולא תמלא בכל

החורה בשום מקום שינוה הקב"ה שגברך לשמו כי אם
 באמן ומה אמר דוד (תהלים קמה) ואנרכה, וכן
 אמר (שם ק) הודו לו ברכו שמו ורבים כן, ועל כן
 צריך שתשכיל כי הברכות אינן צורך הדיוט כלל וגם
 אינם הודאה בלבד אבל הם לשון חוססות ורבו מלשון
 (שמות כג) וברך את לחמך ואת מימך. והבן מאמר
 חכמים ז"ל שאמרו בסוף פרק המקבל בענין בעל חוב
 ושכב בשלמחו וברכך מי שצריך ברכה דהיינו
 הדיוט ילא הקדש שאינו צריך ברכה, ומקשי בגמרא
 ולא והא כתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך
 אלא ולך תהיה נדקה למי שכל הנדקות שלו. ביאור
 החכמים ז"ל בסירוט כי ההקדש צריך ברכה אבל
 אינו צריך נדקה. ומסורש אמרו בברכות (פ"ק דף ז)
 אמר לו ישמעאל בני ברכני, וכן במסכת שבת (פ"ק
 דף פס) אמר לו הקב"ה למשה היה לך לעזרני,
 והוא ענין הברכות, ואמרו עוד שהקב"ה מחלוה
 לחסלתן של נדיקים המעטים יותר משאר עמים רבים
 ולא ברב עם הדרת מלך, אלא ודאי לשון וברכת
 לשון חוססות ורבו, והוא מלשון בריכה נובעת מן
 המקור ולכך אנו מזכירין בחסלתנו תהרותם ותהרותם
 ובלשון הקדים יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם
 ויתנשא. ועוד מלשון בריכה ובריכה מי שכל ברכ
 כורע לו. וכן תמלא בספר הבהיר מאי משמע דהאי
 ברכה ליפגא דברך הוא שגא' (ישעיה מה) כי לך
 תכרע כל ברכ תשבע כל לשון, מי שכל ברכ כורע
 לו ע"כ. והנה זה מסתרי החורה, וענין הכונה בתפלה
 נמשך אחריו ואין ראוי לבאר ולהרחיב לו יותר במכתב:
 ורע ממה שאמרו חז"ל אסור ליהנות מן העוה"ז בלא
 ברכה, בכלל כל ההנאות אמרו כן, בין במה
 שהוא סועס, בין במה שהוא מריח, בין במה שאם
 חאה ושומע, שהרי על ארבע חושים אלו סקט
 ברכה. חוש הסעס ממה שכתוב (ויקרא יט) קדש
 הלולים לה', בא ללמד על כל דבר הגאכל שהוא אסור
 לו כהקדש עד שיהלל כלומר עד שיברך להקב"ה לפניו
 ולאחריו של אותו דבר, והוא לשון הלולים ולא אמר
 הלול. חוש הריח יש לו לברך עליו גם כן ויש בזה
 חסמכתא מן הפסוק (בראשית כז) ראה ריח בני כריח
 שדה אשר ברכו ה' מכאן שמברכין על חוש הריח.
 ועוד דכתיב (תהלים קג) כל הגשמה תהלל יה אי זה
 הוא דבר שהגשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו
 הוי אומר זה הריח. חוש הראות יש לו ברכות הרבה
 כגון הראה את השמש בחקופת המזו שיש לברך עליו
 ברוך עושה בראשית. וכן ברכה הלכנה בכל חדש.
 ואמרו בפרק הראיה (דף נט:) הראה חמה בחקופתה
 לבנה בפסחתה וככבים במשמרותם ומזלות בעתם,
 אומר ברוך עושה מעשה בראשית, וזה הוא שפמלא
 במעשה בראשית והיו לאותות ולמופדים ולימים ותמים,
 כי המאורות מלבד שהם מאירות הם אותות לפית
 עתידות נרמות בהם, וכענין שאמרו רז"ל (סוכה
 פ"ג כס) כשהמאורות לוקין סימן רע לאותות העולם.
 ועוד הם אות לישראל בקריאת שמע בבקר שמתעורר
 עם הכן החמה ובקריאת שמע בערב שמתעורר עד לליל
 הכוכבים, וזה הוא שכתוב (ישעיה נט) שלו מרום
 פיניכם

שלחן של ארבע

וכליה , חצבע להזאה (ויקרא טז) והוא בחצבעו .
 גודל והיא העצה שכלם לבחן ידו של אהרן לספר
 המזרע , ומלאת למד ה' חצבעות שבאדם שבהם לורך
 הדיוט ולורך גבוה . ועוד חמלא בנספלות היצירה
 באדם , כי כח המשוש יחפסם בכל הגוף , וחוש הריח
 מחפסם חוץ לגוף , וחוש השמע מחפסם יותר מן
 הריח כפי מה שינסרך לו לאדם יותר , וחוש הראות
 מחפסם יותר מן השמע כי האדם ינסרך לו יותר ,
 והנה זה ענין גדול לכל מסתכל בו ויורה על שלימות
 האדם בחמשה חושיו כי מעשה אלהים המה :

השער השני

בביאור איכות האכילה מה היא ושיתבון בה
 האדם אל תכלית הראוי המבוקש ממנו :

חיוב גדול יש על האדם להתבונן באיכות האכילה
 ולהתבונן אל תכלית הראוי , והוא כי איכות
 האכילה היא כליון הדבר הנאכל והנפסד על כן נקראת
 אכילה מלשון כליון כי הוא משתכל באיטומכא , וג'
 האיברים המיוחדים שהם מלכים וראשים לכל שאר
 איברי הגוף הם יקחו חלקם בחולה והם המוח
 והלב והכבד , והתמנית שלהם משתלח ומחפסם לשאר
 האיברים שהם משרתים ומשועבדים להם כענין
 העבדים הגיזונים על שלחנו של מלך ומתברכים
 מברכתו , והנה הם שלשה מלכים , והם אחדים לא
 נבראו כפולים כשאר האיברים כי תכבד פעולה הבאה
 משני סועלים מסעולה הבאה מסועל אחד , ועל כן
 אמר החכם אין טוב ברבות השרים , ולזה היה סבת
 הבל אחד והוא הנורא יתברך :

ובן הכלי שמחתיין בו המאכל נקרא מאכלת על שם
 שמכלה ומשחית כלשון (דברים ז) ואכלת את כל
 העמים . ופסוק ויאכלו שהזכירה תורה במלאכי השרת
 יורה ע"ז כמו שדרשו חז"ל בשלשה בני הבקר שהביא
 להם אברהם ראשון ראשון מסתלק וכלה מעל השלחן ,
 ואברהם המכיר בזה הביא מן בשר לרוב פעם אחד
 פעם באדם המקריב ומרבה עולות למזבח , וכן באדם
 הראשון כתיב (בראשית ג) ותמן גם לאישה עמה
 ויאכל , מלת ויאכל מפרסמת חסאו במעשה ובמחשבה ,
 במעשה הוא שהפסיד הפרי מן האילין ואכלו כנגד מה
 שהזהר עליו כי ביום אכלך ממנו וגו' , מחשבה הוא
 שהשחית וקצץ ועשה מן הענף אילן בפני ענאו , וא"כ
 הכל בהשחית וכליון בין בדבר הגופני בין בדבר
 השכלי , וגמלאת אומר מלת ואוכל כוללת השחית
 בדבר השפל והשחית בדבר העליון , כמו שכתוב
 (שמות לד) כי שחת עמך וכמו שנקרא ירבעם משחית
 לפי שהשחית וקצץ בגסיעות :

וכבר ידעת כי אין קיום הנפש בגוף ואין פעולהיה
 נגלות חלא באכילת הגוף , ומזה הבין ענין
 הקרבנות שהוא מסחרי התורה שכתוב בהם (בתדבר
 כח) לאשי ריח ניחוח כי כח הגשם העליונה מהרבה
 ונוסף באישים באכילתן הקרבנות , וכן אמרו חז"ל את
 קרבני לחמי לאשי יכול להמי מיל לאשי לאשי חתם
 נוחנים , וזה מפני התקשרות הגשם במדות נקשרות
 כחות הגשם פס כחות הגוף . והבין פסוק שהזכיר
 נעים

פיניכם וראו מי צרא חלס , כי מתוך ההשתכלות
 סזס יחשורר האדם שהם צרואים וישנח את צוראו
 פליהן בין בצרכה בין בהלול . ובפ' הרואה (ברכות
 דף מג) אומר גם כן האי מאן דחזא ציופי ניסן חילני
 דמלבגי אומר צרוך שלא חסר מעולמו כלום וברא
 בו בריות טובות ואילנות טובים זהם בני אדם ,
 וכן (שם נח) ברואה את חנירו לאחר שנים
 עשר חדש מברך צרוך מהיה המתיס . ולאחר ל' יום
 מברך שהחיינו , וכן הרואה את הקשת אומר צרוך
 עכר הנריס , וכן כל שאר הדברים שתקנו צרכה
 צרהייתם . וכדאיתא בפרק הרואה (שם) על שמועות
 טובות מברך הטוב והמטיב . ועל שמועות רעות מברך
 צרוך דיין האמת . אמנם לא תקנו צרכה כשישמע
 אדם קול כמר ועוגב ערב מאד שהנפש שמחה בו
 ונהנית ממנו , וכתי' (שה"ש ג) כי קולך ערב . והפעם
 מפני שהקול אין לו ממש , ואם תאמר הריח גם כן
 אין לו ממש הרי יש ממש לפירות ומהם ינא הריח .
 ואם תאמר חף הקול יש ממש לכלי או לאדם המשורר ,
 חינו דומה הריח של הפירות לקול היונא מגוף
 האדם או הכלי , כי ריח הפרי או הבושם הוא מגופו
 ועצמותו של פרי או הבושם , וקול האדם או קול
 הכלי חינו מגופו ועצמותו חלא מלד הרוח המושב בו ,
 ולא תקנו צרכה בחוש המשוש כי הוא בכלל חוש
 הפעם . ומעט זה הזכירה התורה ארבעה חושים
 חלו מפורשים הוא שכתוב (דברים ד) אשר לא יראון
 ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון , ולא הזכיר
 החמישי שהוא המשוש כי הוא בכלל לא יאכלון שהוא
 חוש הפעם . ולריך שתשכיל כי מנספלות היצירה
 באדם היו בו חמשה חושים חלו נסועים בחמשה
 איברים שהם כלים ושפרים לנפש השכלית שבו האזולה
 מרוח הקדש , ומעלת אדם וגדולתו סבה בהם כי הם
 פיקר פעולתו במעשה המנוס וכן במעשה הפעילות
 כי בהם יזכה ובהם יענש כפי שירצה להשתמש בהם ,
 ועל כן יגנה הכתוב לע"ז לחסרון החושים האלה
 להורות על מעלותם כיון שהיא חסרה ממעלת החושים
 ומשלמותם כי אין בה כח להשיע . וא"כ איך יאמרו
 העובדים לאלהיהם בעמות לרועת קומה והושיענו .
 ומחמשה חושים חלו השנים גופיים והשלשה רוחניים
 מלאנום בהקב"ה , וירא ה' וישמע וירח ולא כן
 השנים . ומה שהיו החושים חמשה כנגד חמשה
 חומשי תורה וכנגד חמשה אורות שבבראשית וכנגד
 חמשה שמות שיש לנשמה , והנה הם שלמות לגוף שהם
 היכל הגשם והנפש מראה פעולותיה על ידם , ובעלי
 הסבט התוקרים אמרו כי מחממת היצירה באדם היה
 שגבראו בו ה' חצבעות ביד לפיזת משרתים לחמשת
 החושים , כל חצבע וחצבע משרת לחוש שלו . הגודל
 לקנח הפה , החצבע לנחיריים , וחמשה לחוש המשוש
 למשש בכל חלקי הגוף כהיוטו ארוך מכלם , קמיצה
 לקנח העין , זרת והוא קטן שבכלם הוא לקנח האזן ,
 ומחממת הסבט שכל חצבע וחצבע הולך לחוש שלו
 בכונה . וכמדור החצבעות אמרו חז"ל זו זרת זו קמיצה
 זו חמס זו חצבע זו גודל . וכבר באר שם צריש
 כצרכות שחמשה חצבעות הללו כל אחד ואחד למנוה .
 זרת למדידת החשן , קמיצה למחמת כהן , חמס לבנין

שולחן של ארבע

נעים זמירות (ההלים ק"ג) ברצי נספי אח ה' וכל קרבי אח שם קדשו, ייחד הגפלת לגעלם והגלה לגלה והבן זה, כי כחות הגשם חונם מחגלים ובאים לידי פעולה חלל על ידי הגוף ח"כ הגוף הוא לורך גדול לפרסם מעלת הנפש והלפוחה:

וצריך שחדע כי אין אכילתו של אדם חלל דמין חינונו דבר אמתו ולא פעולה ודחית, כי הוא דבר כוזב וערין משתנה ועובר באיברים האמצעיים בסנה אחר סנה, אך הרעיונים הזכים צחרי"ס וצדקנות המחשבה בלור השכל צחכמה העליונה היא האכילה הקיימת הודחית, כענין שדרשו חז"ל (שמות כד) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו ר' יוחנן אומר אכילה ודחית שנה' (משלי סז) בלור פני מלך חיים, ונריך שהשכיל בפסוק זה למה הוצרך לאמר ויחזו והלא כפיז למעלה ויראו חלל מפני שהזכיר ויראו כדי שלא יבין רחיה ממש בחוש הפעין לכך הוצרך מיד ויחזו ללמדך שאין רחיה זו חלל בנבואה, וזהו ויחזו את האלהים מלשון מחזה. וביאור הכתוב ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו שזכו האנשים לראות בנבואה אספקלריא בחינה מאירה בלא מחינה וכל שאר ישראל במחינה ומשה צראייה ממש. ויאכלו וישתו כלומר שאכלו ושתו במחזה הזה היא האכילה הודחית. ועוד אפשר לפרש ויאכלו וישתו שראו בנבואה המדה שממנה אכלו ושתו, כלומר כי ממנה הגיע להם המן שהוא עיקר פרנסתם פענין שכתוב (משלי לא) ותקם בעוד לילה, וכתוב (שמות יו) הנני ממסיר. וכבר ידעת כי הפרנסה מזדמנת בלילה וזהו שאמר (משלי לא) ותקם בעוד לילה, וכן היה המן יורד במשמרה שלישית של לילה בש"ה שהיו ישראל ישנים על מסותיהם במדבר ולמחר משכימים ומולחין פרנסתם מזמנת הוא שכתוב (שם) וילקטו אותם בבקר בבקר. וכן אמלא בניית המקדש צבית ראשון שהיו הגשמים יורדים בלילי רביעיות ובלילי שבתות ולמחר משכימים למלאכתם ולא היו מתבטלין. וכן אמלא בחזקיהו שאמר רבונו של עולם אני אין בי כח לרדוף ולא לומר שירה חלל אני ישן על מסתי ואחה עושה, אמר לו הקב"ה אחיה יאן על מסתך ואני עושה שנה' (מ"ב יס) ויאל מלאך ה' ויך במחנה חשור, ועל זה אמר דוד (ההלים קכז) שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת וגו' כן יתן לידידו שנה, ביאור הכתוב מה שמשיגים האומות אחר הפעל שמשכימים ומאחרים ואוכלין לחם הפלבים כן יתן לידידו שנה, הדבר הזה יתן הקב"ה למי: לא אהב צעפה שהוא ישן ואין לו ט' לפרוח כלל. ומעתה ענין ויאכלו וישתו ח' אומר חלל לפעין האכילה הודחית, או לפעין אכילת המן ה' חולדת האור העליון שהיא האכילה הודחית, ועל כן האיש הירא ראוי לו שתהיה מחשבתו מתקשרת עם העליונים, ושתהיה אכילתו לקיום גושו בלבד ולא להמשך אחר התענוגים, כי ההמשך אשר התענוגים סנה אכדן הגוף והנפש וסנה שיסבך את הניקר, כי מחוך האכילה והשתיה יגבה לבו ויבא לידי מכשולות וחטאים גדולים ולפשות מעשים אשר לא נעשו. וזהו אחי יוסף לא מכרוהו חלל מסוך אכילה ושחיה

שנה' (בראשית לו) וישבו לאכול לחם וישאו עיניהם. ומסעם זה אמרה תורה שלא לאכול ציוה"כ שהוח יום הדין לנפשות כי תהיה אכילתו סנה להחפיה את נפשו. ואפי' בדיני הוראה וממונות אמרו חלל ושתה חל יורה. ולמה זה ממה שכתוב (ויקרא י) יין ושכר חל תשת אחיה ובניך אחך וסמך ליה להורות חס בני ישראל כשתלמדו להורות הזהירו מן היין לפי שהיין מבלבל את השכל ואינו מבדיל בין הקודש ובין החול וע"כ כתוב ולהבדיל. כל זה רחיה כי האכילה והשתיה סנה להעביר את האדם מקו החורה והעבודה ולהשליך כל חקי השם יה' אחרי גוו, כל זה גרס לו כשאכל וגבע ולכך נוחה תורה (דברים ח) ואכלת ושבעת וברכת, כלומר אחד שתאכל ותשבע ואחה קרוב לפרוך עול, וברכת אח ה' אלהיך באותה שעה חנפך לברך שחקבל עליך עול מלכותו והצרך לשמו, וזהו לפי דעתי ביאור הכתוב (משלי ג) ככל דרכיך דעהו, יאמר גם צעת האכילה שאחה קרוב שתשכחו וחסרד שכלך מדעתו באותה שעה דעהו והדבק בו, ואם אחיה עושה כן והוא יישר את ארחותיך יישר דרכיך בארחות חיים היא הנלחת הגשם לעוה"ב, ואם כן אין ראוי לו לאדם שיאכל חלל לקיום הגוף בלבד. ואסור לו להמשך אחר שום תענוג חלל אם כן עשה להבדיל את גופו ולפקוח עיני שכלו בלבד, כדי שיהיה גופו צריא וחזק נמשך לרצונו ולרצון צוראו, כי איבריו מזוגים בעלי כח שיטור שיוכל לסבול עול חורה ומלוהיה, כענין שכתוב בענין שבתו של יששכר (בראשית מט) ויש שכמו לסבול, הוא הלשון של מתן חורה (ההלים יח) ויש שמים וירד, ומי שזאת כונתו מלאך ה' נבואות הוא, ומי שאינ מתוין את החבלית הזה נמשל כנבואות דמו. ורחה גם רחה יוסף הדיק שהחזק במדת היראה ממה שכתוב (בראשית מב) את האלהים אני ירא. ועוד אמר (שם ל) התחת אלהים אני רמו על ענין הזה שאמר (שם מב) ואת רעבון צתיכס קחו ולכו. בא להורות וללמד דעת את האדם שאין ראוי להם לאכול אלא לשבר רעבונם בלבד לא למלא כרסם ולהמשך אחר הסעה הנבזה והנמאס כי חרפה היא לנו והבל גמור ודבר שאין שום עיקר בו. ולא חלמר כי זה היה בזמן הרעב, כי כיון שהיה יוסף נגיד ומלוה לאומים ואולנות המלך תחת רשותו היה בידו לספק לחם ומזון לאביו ולאחיו כמו בשאר שני השבע, חלל הודיענו בזה דרך החורה ויראת השם יתברך שאין ראוי לו לאדם שיאכל וישבע ומלא כרסו חלל לשובע נפשו:

והרדע באמת כי האדם על בלחנו יבחן מי הוא ושם יתגלו ויהסרסמו מדוחיו, וכן אמרו רז"ל (פירושין סה) כג' דברים האדם ניכר בכיסו ובכופו ובכעסו, כי ההמשך אחר היין ויתר האשונגים הלל הוא נסת לופים נמשך אחר סס המות ונהיותו אוח הדרך הזה ימות מיחה כולמיה והרולה לחיות יש לו להחרק מן הדרך הזה וא' ומי לעולם. וכן אמרו רז"ל במס' גיטין (דף ע) טעדת הנאתך משוך ידך ממנה, ודומה לזה אמרו קדושים שהיו פרושים תהיו

שלחן של ארבע

במחשבה הזאת ונתלבש גופו במחשבת נפשו ושניהם כאחד טובים ראויים שתשרה שכינה ביניהם, וזו הייתה כונת משה והזקנים במעודת יחרו הוא שכתוב (שם י"ח) ויבא אהרן וכל זקני ישראל, וכן ינחק אצתי במפעמים ששאל גם בשאר המקומות שמלינו מעודות ללדיקים זו היפה חכלית כונתם. ועוד מכלל מה שיצטרך האדם להתכוין באכילתו והיא תועלת גדולה לחכלית כונתו שיחזור אחר המאכלים הדקים שהרי לפי דקתם ידבק השכל ויספקח העיניים, כמ"ש חז"ל (יומא פו) חמרא וריחני סקחין, ולריך שלא יתכוין בהם אלא לסקוח עיני שכלו כמו שהזכרתי למעלה, ויזהר מהמאכלים הגסים כפי כחו שהשכל יתענה בהם וישחה מלילותיו וזכותו, וכבר היה בקדמונינו כפי מה ששמענו מי שלא היה אוכל בשר בהמה לגטוה והיה רוב אכילתו בשר עופות קטנים דקים היו מגדלים אותם בבית ונותרים להם מזונות ידועים היו מוכנים להם כדי לזכך בהם את המוח ולהיטיב האיברים שהם כלי הגוף כדי שתתעלה הגוף ותמלא תכונה לקבל התורה ולהתכוון בדברי הש"י, לפי שהשכל מתחדד ומדבק כפי דקות המאכל חכמתו, ודבר זה בחון ומנוסה מהנשי הערים האוכלים למעדנים והמשקים שלהם דקים וזכים הלא הם המשכילים בכל חכמה ומצוי מדע על נקלה ומעט פורח, יותר מצני הכסר האוכלים השעורים והבזל ושאר המאכלים. עדוני המאכלים לא נבראו אלא בשביל החורה, וע"ז אמרו במס' אבות (פ"ג) אם אין קמח אין תורה אם אין חורין אין קמה, כלומר אם לא היו עדוני המאכלים. ולריך שהתכוון כי ראוי היה האדם שיהיה מאכלו נמה האדמה כנון החכמה והפירות בלבד לא צעלי חייב, לפי שצעלי חיים יש להם נפש החטופה דומה בקצת פעולותיה לגוף השכלים וזה קרוב המועיל להרחקת המזיק, שכן אין ראוי שתהיה נפש החטופה מאכל לנפש האדם, וע"ז נלפיה אדם שיהיה מאכלו ומזונו החכמה והפירות כענין שכתוב (בראשית ח) הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע וכו', אך בזמן שהשחית כל בשר את דרכו ונתחייבו כל צעלי חיים כליה ולא נולדו אלא בזכותו של נח הותרו בצעלי חיים כירק עשב, ואז הותרה נפש החטופה להיזנה משמשת לנפש השכלית המשמשת לקונה, וא"כ אין זה גרעון לנפש החטופה אלא כבוד ומעלה וזכות, וע"כ אמרו חז"ל (פסחים מט) עם הארץ אסור לאכול בשר שנה' זאת תורת הבהמה והעוף כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף וכל מי שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בהמה ועוף, וביאור זה אצל כל משכילים כאשר אנו דוחים נפש מפני נפש אין זה אלא נפש החטופה שאנו מכלים אותה מפני נפש השכלית, אבל כיון שהוא עם הארץ ואין לו נפש השכלית הרי צודאי אסור לאכול בשר לפי שאין לנו לדחות ולכלות נפש החטופה מפני מי שאין לו נפש השכלית והבן זה :

וכן יצטרך כשיאכל שיפנה מחשבתו ומהיה משופעת בהקב"ה על כל לוגמא ולוגמא כענין שכתוב (שמות כד) ויחזו את האלהים ויאכלו וישאו. זה דומה

היה קדש עומד בראוי לך. ואמר קהלה (קהלת ז) אמרתי אני בלבי למה לא אנסכה בשמחה וראה בסוב והנה גם הוא הבל ורעום רוח. ואמר אחריו חרתי בלבי למשוך ביין את בשרי. ובמס' סנהדרין י"ג ויין נאמרו על היין והם זוכרים בס' נח, וכתיב (בראשית ד) ויחל נח איש האדמה ויסע כרם, ביאורו משעה שהתחיל לנטוע כרם עשה קדושתו חול זהו לשון ויחל שהוא כולל לשון חלה ולשון חילול, והנה בסבת היין נתקלל שליט העולם. ודרשו עוד (משלי כג) אל תראו יין כי יתאדם יתאוה לדם. וכן כתב שבע הזהירה לפלמה שלא ימשוך ביין את בשרו הוא שאמרה לו אל למלכים למואל אל למלכים שחו יין ולרחמים אי שבר. וכן אמר (קהלת ז) חרתי בלבי למשוך ביין את בשרי. ואמר עוד (שם) כי מי יאכל ומי יחוש הון פמני והזכיר אחריו גם זה הבל. ודבר ידוע מי שנברה יראה השם בלבו ופחדו לנגד עיניו ימלא ויבדיל מעטני העולם ויבזה אותה עד תכלית כי ידע ויכיר אחריתם ואחרית הפחיתים הריקים אשר מלאו כרסם מעדניהם ושבו כליהם ריקם ריקנים הם בלי השכל ולא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו. ועז"ל שלמה (משלי כג) כי השב ללחוב את מושל בין חבין את אשר לפריך. אמר אם רוח המושל תעלה עלך ותאח לאכול מפת בן המלך וביין משפוי בבית המלך שהוא מושל הארץ בין חבין והסתכל באותם שהיו לסניך שבחרו הדרך הזה מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם, הלא רובם סוף מעלתם וגדולתם השפלה והכנעה ספו חמו מן בלהות מה כתיב אחריו ושמה שכן בלוטך, ואמרו ז"ל (אבות פ"ו) ואל תתאוה לשלחנם של מלכים ששלחק גדול משלחם וכחך גדול מחרם, לפיכך אין ראוי לאדם לבקש היתרונות ולרדוף אחריהם ואם עשה כן יהיו כל ימיו מכאובים ולא ישבע לעולם לפי שהיתרונות אין להם תכלית, ומי שרודף אחר הדברים שאין להם תכלית הלא נגוע ומכה בסגורי הסכלות ובכל אמת יתגלע. א"ל לומר שאין לו חלק בתורה. שאם היה עשיר והיה רגיל לאכול ולשתות בכלי כסף קרוב הוא שימפס זה בעיניו ולא יספיק לו עד שיהיה לו כלי נסף ספיר ויהלום. ואם השיג מהם כלי אחד ירצה מהם ב' או ג' וזה הולך ללא תכלית, וע"כ יתחייב האדם בסוב מדותיו שלא יהמה לבו אחר היתרונות ושיסתפק במופע, והנה התורה העידה על יעקב אבינו פ"ה שהיתה לו מדת ההסתפקות ולא היה מבקש היתרונות אלא הדבר הבררתי הוא שנה' (בראשית כח) ונחן לי לחם לאכול וכו'. שאל מה שהוא הבררתי הוא שהקב"ה מזמין לכל ונראו כענין שנה' (ההלים קמה) פותח את ידך וכו'. ודרשו ז"ל לחם לאכול ובגד ללבוש כל ימיו של אוקו נדיק לא נצטרך על אכילתו, אלא שהמזון הנוספי אשר צו יקיים גופו לשעה עמו חראה נפשו כחותיה ותוניהם לפעולה, וכזה תקנה המזון הנלחי שבו תתקיים לעד, ותסתכל במעמד הקדוש באילולי בני ישראל שהיו אוכלים ומסתכלים בו בלב, הוא שכתוב (שמות כד) ויחזו את האלהים ויאכלו וישאו. כי איברי הגוף שהם כלי הגוף יקבלו כח ואומץ בפעולה והנפש כחותיה תתעורר להם ותאמן אותם

שרחן של ארבע

בשנים שה"ז עובר על חק המוסר, ופוד שיש לחשוב שמתוך שהוא גדול ממנו אולי יש לו רצ זכות שמת, וה"ז לומר אם גדול ממנו בחכמה כי הוא עובר על חק התורה ופורק ממנו עול התורה בתלמידי חכמים. לר"ך שיהא אדם לנוע באכילה ושתייה ולא יהא אדם קפדן על שלחנו ולא יאכל ולא ישחה מעומד ולא יאכל עד ד' שעות. שנים ממתניין זה לזה בקערה. ג' אין ממתניין. לא יאחזו אדם בידו פרוסה שיעור כבינה ואם עשה כן ה"ז רעבתן. ולא ילוק הקערה באלבעותיו ולא יאכל שום וכלל מראשו אלא מעליו. ולא ינשך הפרוסה ויתנוגה לחברו לפי שאין דעת הבריות שוות, ולא יסול את הככר בשניו ויתזרנה לחוך השלחן. ומעשה בא' שהיה נוסל את הככר נטולה בשניו, אמר לו רבי עקיבא לא כך בני אלא הנה עקבך עליו ותלוש. לא ישחה כוסו בנת אחת ואם עשה כן הרי זה גרגרן, שנים דרך ארץ שלשה מגסי הרוח. לא ישחה הכוס ויתנוגו לחבירו מפני סכנת נפשות, ומעשה בר' עקיבא שהיה לו אכסניא אלא אדם א' נתן לו את הכוס פעמו, אמר לו רבי עקיבא לך שחאו אמר לו בן עזאי עד מתי אחי נוסן כוסות המוכעמין לר' עקיבא. לא יסמוך אדם הקערה בפת ומעשה בר' עקיבא שהיה לו אכסניא אלא אדם אחד נסל פרוסה וסמך בה את הקערה חלפה ר' עקיבא ואכלה כו', אמר לו כמדומה לי שהיית נכוח בשושרין ועכשיו אי אחי נכוח אפי' ברוחחין:

חמישה דברים אמרו בפת אין מניחים בשר חי על הפה ואין נוחנין הכוס ע"ג הפה ואין סומכין את הקערה בפת ואין זורקין את הפת ואין יושבין על האוכלים, כך שנינו בהלכות ד"א הוי שמח על שלחך בשעה שרעבים באים ונהנים על שלחך כדי שחאריך ימים בעה"ז ותזכה לחיי העוה"ב. וכן עוד מד"א שלא יאמר האורח הנו לי ואוכל עד שיאמרו לו, וכן א"ז לומר לו שיאכל כיון שיש על השלחן לפניו מה שיאכל כל זכרו ובידו לאכול, וכ"כ בתורה (בראשית כד) ויושם לפניו לאכול ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי, מי א"ל לאלעזר שיאכל שהוא משיבו לא אוכל אלא כיון שהמאכל מחוקן מונח לפניו ובידו לאכול אין לו שישיש עלמו אמלעי ומליץ בינו ובין המאכל שהרי יכול להשיב את המאכל אוכל או לא אוכל. אין מסתכלין בשלחן בשני האוכל ולא בקערה ובמנה המונחת לפניו כדי שלא יחבייש. אין הניח אוכל בשני המסובין והן נוחנין לו מכל חבשיל וחבשיל דרך הרחמנות כדי שיתשיב לבו, אכל בעה"ב קודם האורה ה"ז מגו'. שנים שיושבין על השלחן הגדול פושט ידיו תחלה ואח"כ הקטן. והשולח ידו לפני גדול ממנו ה"ז גרגרן. מניחין פאה במעשה אלפס ואין מניחין במעשה קדרה. מעשה בר"י שהיה אכסניא אלא אשה אלמנה והביאה לפניו מעשה אלפס ולא הניח פאה, פעם ב' הקדיחהו מלח משך ידו ואכל לחם לבדו וכו', אמרה לו מפני מה הרבית בפה ומעטת בגריסין, מכאן אמר ר"י לעולם לא נלחתי אדם חוץ מאשה אלמנה וחינוק וחינוקת: רבי עשה בר"י שהיה מהלך בדרך בשדה ומלא נערה שהיתה יושבת בשדה אמר לה באיזה דרך אני הולך כו' א"ל זו הדרך לא כבשיה אלא לפסים

דומה למה שדרשו חז"ל (תהלים קג) כל הנשמה תהלל יי. על כל נשימה ונשימה חן לו הלול. ותוכל ללמוד זה מדור המדבר כי בהיותם אוכלים המן היתה כונתם משופפת בשכינה ומתנוונים בענוה, כי ע"כ הייתה החכמה שיהיה שיעור מזונם עומד שהוא עשירית האיפה כלומר אחד מעשר האיפה כמעט מלות המעשר, שהרי כשימדוד אדם ס' מדות ויפריש העשירי יתנווגו החכמים. להחטונן בעשירית שהיא המדה הנומנת סרף לבינה ומספקת מזון לכל זכר מעלה ומטה, ומטעם זה אמרו תשעה וקסן מלטרפין כלומר מלטרפין בצרכה על המזון לברך נכרך לאלהינו, הוא האדון המספיק מזון לכל צריה שיהיו כל ישראל באים לראות פניו להודות לו על הפרנסה שהוא מפרנס את עולמו, ולכך היו באים לפניו שלש רגלים בשנה ססה שבועות סוכות, בחג הפסח שהוא חמש האביב וזמן קליר שעורים. ובחג השבועות שהוא זמן קליר חטים. ובחג הסוכות שהוא זמן האסיף שמאספין כל הפירות לבית, וזהו שכתוב (שמות לד) לראות את פני האדון ה' אלהי ישראל, וכתיב (שם כג) ולא יראו פני וגו' כלומר בלא קרבן כי היו נריכים על כל פנים להביא טולה ושלמים, ועם זה היה העולם מתברך במזונותיו מתוך שפע הברכה מן המקור אל המעיין ומן המעיין אל הגן ומן הגן אל ד' נהרות ג"ע שבעולם השפל אשר משם העולם לד' רוחה מתברך על יושביו, ומלאה למד כי כשהאדם עומד על שלחנו והוא אוכל על המחשבה הזאת הנה האכילה ההיא ענין גופני ופעולה סבעית, והנה היא הוזרת לעבודה עליוית שכלית, וזה פעם שכתב (משלי ג) בכל דרכיך דעהו כאשר הזכרתי. וה"כ הרי אכילתו נחשבת עבודה גמורה כאלה מן העבודות האלהיות או כמנה אהת מן המלות. וזה עיקר הכוונה בפעודת השלחן שהגוף ניזון בו ונוסל חלקו בגופני מן האכילה הגופנית, והגפס במחשבה הזאת דשנה ורוח ושבעה כמו הלב ודשן מן האכילה כודאית בדרכי השם ובנעימותו יי, ועל זה נאמר (חיוב לו) ונחת שלחך מלא דשן:

שער השלישי

בביאור המוסר ודרך ארץ שנתחייב האדם לנהוג בו על שלחנו:

ידוע כי המוסר הזה נקשר עם התורה וכן כתיב ארץ להיית שומר מוסר, ואמרו בפירוש אה אין דרך ארץ אין תורה. ומדרך המוסר ודרך ארץ שלא יסב אדם על השלחן עד שידפ מי הם המסובים ועם מי הוא מיסב, וכן שנינו בהלכות דרך ארץ לעולם יהא אדם יודע אלא מי הוא עומד ואלל מי הוא מיסב ואלל מי הוא חותם שטרותיו:

דרך ארץ שיכבד אדם לחברו ליסול ידיו תחלה במים ראשונים אבל במים אחרונים לא לפי שמים אחרונים ידיו מזהמות, וכן שנינו (ברכות מז) אין מכבדין לא בידיים מזהמות ולא בדרכים ולא בגשרים אלא בפתח הראוי למזוזה. לפי שכיון שידיו מזהמות חינו דרך ארץ שיתעבב מלרחוץ ידיו לכבוד שום אדם אלא כל הקודם ליסול ידיו זכה בטערה. לא יסב אדם בפעודה למעלה למי שהוא גדול ממנו

לוחם נתן לו כוס לר"א ולא קבלו לר"א וקבלו, א"ל ר"א מה זה ר"א? אלו יושבי קור"ג ברבי עומד ומשקה עלינו, א"ל מלינו גדול שמש, אברהם גדול הדור היה וכחוב צו (בראשית יח) והוא עומד עליהם חמת העץ ויאכלו ושם האמר כמלאכי השרת נדמו לו לא נדמו אלא כערביים ואנו לא ירא ר"צ ברבי עומד ומשקה עלינו. אמר להם ר' זדוק עד מהי אחס מניהם כבודו ש"ס ועוסקים בכבוד של בריות, הקב"ה משיב הרמות ומעלה נביאים מוריד הסל ומלמית אדמה ועורך שלחן לפני כל אחד ואחד ואנו לא ירא ר"ג ברבי עומד ומשקה עלינו :

השער הרביעי

בביאור הסעורה המתקנת לצדיקים לעתיד לבא :

סעודות המתקנות גופניות ושכליות, אלו ואלו בגוף ובנפש, ויש סעודות שכליות לנפשות הנצבות לבדנה מכלעדי הגוף ומתענגות בהם בקיום נלחי בעולמות שבהם כל אלה ואחת לפי מדרגתם. הסעודות הגופניות הן מעבודות להם מבראשית מהמאכלים הדקים והזכים שנבראו מן האור העליון בסבה אחר סבה והם לויטן בדגים וצר יוכני בעופות שנבראו ביום חמישי, ונקרא לויטן על שם שהוא מזומן לגדיקים, וכן בהמות בהררי אלף שנבראו ביום ששי עם בריאת האדם וקודם לו. ומעלת המאכלים האלה ענומה מאד לחדד השכל ולזכך הלב כענין המן שזכו בו דור המדבר שהוא כלפיחית בדבש, והיה מתולדת האור העליון שכתוב עליו (קהלת יח) ומתוק האור וסוב לעינים לראות את השמש, ואפשר שיהיה מעלתה גדולה על מעלת אוכלי המן, כי כפי שיהיה ההשגה באחריות הימים גדולה ומשולה יותר מכל הזמנים כן יהיו הלבנות רחבים להכיל ידיעת הש"י על השלמות, וזהו לשון ויורה ה' ולא אמר ויראהו, כי הולך בזה ללמדו ולמדו בזה חכמתו ית' בלמחים בברא שיש בפעם להחיות ולהמית לרפאות ולהחליט להמתיק ולמרר, וזה לשון חק ומשפט חק הוא הפגולה שאין פעמו נודע, ומשפט אמרו ז"ל (שמות טו) ויורה ה' עץ הוא הפעם שמשפטו להיות כן בפעמו וסמך ליה מיד את שמוע שמשפט לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא תשים עליך כי אני ה' רופאך, הזהירו הכתוב שלא יבית עיקר במחוטו בכח הנלמחים אלא בשמירת המצות כי הם העיקר ועם שמירת המצות ינזור להם הצריחות לא יביאם לידי מחלה, והולך לומר זה לפי שאפשר שיהיו הצריחות סופים ונכשלים בידיעת כחות הנלמחים ההם ויבימו עיקר בפחונם בהם ויחישו מלבקש רחמים מבעל הרחמים ית' אשר בידו נפש כל חי. ומעט זה נח חזקיה המלך פטר הרפואות כדי שלא יכשלו צו בני אדם והודו לו הכמים ז"ל :

ואחר שביארתי לך את כל זה ראוי שתבונן כי את בעולם הזה תמלא בדרך הפעם או בפגולה על אחת כמה וכמה בסוף הזמן שיחדש הפעם וישתנה.

לפטים כמותך. ושוב מעשה בר"י שהיה מהלך בדרך ומלא חיטוק שהי' יושב על צ' דרכי' א"ל בני מחיזה דרך אכנס לעיר, א"ל הרי שניהם לפתך זו ארוכה וקצרה וזו קצרה וארוכה, הלך ר"י בקצרה וארוכה כיון שהגיע לחומת העיר ראה גנות ופרדסים שהם מקיפים העיר וחזר ר"י לאחוריו וראה החיטוק יושב במקומו, א"ל בני לא כך אמרתי לך בחיזה דרך אכנס לעיר א"ל גדול חמה זו היא חכמתך וגו', הלך ר"י ונשקו על ראשו אמר אשריכם ישראל שכלכם חכמים מגדוליכם ועד קטניכם. בעה"ב נכנס תחלה לבית ואורח אחריו וכשיוצא אורח יוצא ובעה"ב אחריו : ייש להזהר שלא יצרך בהמ"ז אם יש בשלחן אביו או רבו או מי שהוא גדול ממנו בחכמה א"כ נוטל רשות מהם, ואם יש בהם כהן יש לו להקדיש לכהן ש"כ וקדשתו, ודמו"ל וקדשתו לכל דבר שנקדשה לפחות ראשון ולבכר ראשון וליסול מנה יפה ראשון, לפי שחייב אדם לחלוק כבוד לזרעו של אהרן, ואם כהן ח"ח וישראל ח"ח ובהן כהן לחלוק לו כבוד הרשות בידו שהרי נח' בכהן (ויקרא כד) וקדשתו, ונאמר ג"כ בישראל (שמות יב) הגבל את הכהן וקדשתו, ואין בכל המקרא אלא צ' זה בראש הפסוק וזה בסוף פסוק, ובה ללמד על כהן גדולתו בראש זה לפחות ראשון ולבכר ראשון. וח"ח גדולתו בסוף פמ"ש (סהל"ס כו) לקדושים אשר בארץ המה ודרו"ל אין הקדושים קרויים קדושים עד שנתנום לארץ שנאמר לקדושים אשר בארץ המה, לפי שנחייבם כתיב הן בקדושו לא יאמין, ולכך ח"ח בעה"ז כבודו בסוף הוא שאמר בס"ח ח"ח גולל בסוף : וצד"ך ישראל ח"ח שיחלק כבוד לכהן להיות בראש כיון שהכהן ח"ח, אבל אם היה ישראל ח"ח והכהן ע"ה ח"ח מבכר ראשון, אמרו במסכת הוריות (יג) בסדר המעלות ממזר ח"ח קודם לכ"ג ע"ה. ואם רצה לבכר על השלחן מי שאינו ח"ח דרך שררה וגאווה במקום ח"ח אין אותו ח"ח ראשי ליתן רשות בזה. וכך אמרו בס' בני העיר (מגילה כח) כל ח"ח שמבכר לפניו אפי' כ"ג ע"ה חייב מיחה. שנח' (משלי ח) כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משנאי. אמרו בהלכות ד"א אל תאכל לחם עם כהן ע"ה שמה יאכילך קדשי במים : הגב"מ לסעודה לא יקח הלקו ויחננו לשמשו שמה יארע דבר קלקול בסעוד' אלא יסלנו ויניחנו ואח"כ יחננו לאורחים. הנכנסים אלל בעה"ב אין ראשין ליסול מלפניהם כלום לתת לו לבנו של בעה"ב ולא לעבדו ולא לשלחו א"כ נטלו רשות מבעה"ב. ומעשה באדם אחד שנכנסו אללו ג' אורחים בשני בצורת והגיע לפניהם ג' בינים בא בנו של בעה"ב ועמד לפניהם נטל חלקו אחד מהם ונתן לו וכן הב' וכן הג', כיון שראה בעה"ב ג' ביני' ביד בנו עמד והגביהו מלא קומתו וחנפו בקרקע ומת אף אמו כיון שראתה את בנה מת עלתה לנג וגפלה ומתה כיון שראה אביו עלה לנג ונטל ומת. רצה בעה"ב לשמש לאורחי' הוא בעלמו הרשות בידו ואפי' ה' בעה"ב ח"ח והפעם פגום דאמרו הרב שמחל על כבודו כבודו מחול שג' וה' הולך לפניהם יומם, ומקשה ההם הכי השתא הקב"ה עלמה ידידיה הוא כו' הדר אמר תורה דיליה היא שנאמר ובהורתו יהגס יומם ויליה. ועוד אמרו שם נשיא במהל על כבודו כבודו מחול. מעשה בר"א ור"י שהיו משוכין בבית המשחה בנו של ר"ג הזקן ור"ג משקה

שפתן של ארבע

ואשנה לפיכך לדרך הנצחיים כלם ומעלותם. ואין צריך לומר למעלתם של ישראל ולנדיקים שבהם שיחדש הקב"ה מיני התענוגים וסעודות כשם שיחדש אותם בריאה חדשה בהתגברות שפע השכל ומעלות הנבואה. ואם יטור לב איש מחכם ולהקשות על דבר זה ויאמר כי דברי חכמים ז"ל מיוסדים על אדני החכמה ועל זיו השכל כלם נכוחים למדין, והם לא דברו ולא אמרו דבר זה אלא דרך משל וסעודה לויחן אינה גופנית אלא דרך משל על מעלה השכלית ולרור החיים, נשיב ונאמר כי יש עלינו בהכרח להאמין כי כפשוטן הדברים בסעודה גופנית מלבד מעלה השכלית שהרי אמרו בפרק הספינה (ב"ב ע"ה) אמר ר' יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סעודה לנדיקים מבשרו של לויחן שנאמר (איוב מ) יכרו עליו חברים ואין כירה אלא סעודה שנאמר (מלכים ב) ויכרה להם כרה גדולה, ואין חברים אלא ת"ח שנאמר (שם ח) חברים מקשיבים לקולך השמיעני והשאר אנשים אחרים ועושים בו סחורה בטוקי ירושלים שנאמר (איוב מ) יחלוהו בין כנענים :

וכבר ידעת לדברי רז"ל שהולכים בלשונם אחר לשון החורה וכשם שיש בחורה מאכלים המותרים והאסורים, את זה האכלו ואת זה לא האכלו וכתיב מבשרם לא האכלו ואין לומר שהוא משל ח"ו אלא כפשוטו ממש כן כשאמרו בכלן בבשרו של לויחן יש לנו לומר בודאי שאינו משל אלא כפשוטו ממש, וכן אמרו עוד (שם ב"ב ע"ה) עתיד הקב"ה לעשות סוכה לנדיקים מעורו של לויחן שנאמר (איוב מ) ההמלא בשכות עורו, זכה עושין לו סוכה לא זכה עובי' לו אל שנאמר (שם) ובצללל דגים ראשו והשאר פורשו הקב"ה בחומות ירושלים וזיוו מנהיק מסוף השולש ועד סופו שנאמר (ישעיה ס) והלכו גוים לאורך, מכל זה יתבאר בפירוש כי הדברים כפשוטן בבשרו ממש ובפירושו ממש בבשרו ממש ופירושו ממש להבדיל דירחם כדי שיהפך מעלתם בעמים איך עבדו להקב"ה והחזיקו בחורתו ובמדותיו, כענין שכחוב (מלאכי ג') ושבתם ורחיבתם בין נדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו. וכן כתיב (ישעיה ס"ה) הנה עבדי יאכלו והם הרעבו הנה עבדי ישאו ואחם חלמאו הנה עבדי ירונו מסוב לב ואחם חלעקו מכאב לב ומשבר רוח חיללו. ומצורף לזה תמצא בש' חלק משורש שהקומות יחזרו לעתיד למאחיים אמה והוא שדרשו שם ג"כ בפרק הספינה (ע"ה) (ויקרא כו) ואורך אחכה קוממיות שהי קומות של אדם הראשון דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר מאה אמה כקומתה היכל שנאמר (תהלים קמד) מחוסכות חננית היכל. ומה אמר עתיד הקב"ה להביא חכמים סוכות ומדגליות וחוקק בהם עשר ברום עשרים ומעמידן בשערי ירושלים שנאמר (ישעיה נד) ושעריך לאבני חקדה, שנראה מזה שהיו הקומות כ' אמה לא יוחר לכך הוצרכו לומר שאין זה גאמר בשערי הבתים כי מתיך יבנו אותם הקומות אלא בודאי בשערי החלונות נאמר. וכבר ידעת כי פרשה אש בחקותי הנפתחה הוא לעתיד לבא לא נחקיימה מעולם בשני המקדשים

לא צנית ראשון ולא צנית שני, והיעודים שנאמרו בהנצחות איך על השלמות אלא לעתיד בהתקשר החטא הקדמוני מה שלא היה בשום זמן מהזמנים, וזהו שדרשו חז"ל (מ"ק ס"א) בינא דוד על שמונה מאות סלל בפעם אחת והיה מנספר על המחטים לקיים מה שנא' (דברים לב) איכה ירדוף אחד אלף ילחה בת קול ואמרה רק בדבר אוריה החתי : וראוי שתשכיל אחר שידוע כי לפי שבתא אדה"ר נחמטסה קומתו, כמו שדרשו רז"ל (סנהד' לה) כיון שחטא נחן הקב"ה עיניו עליו ומעטו והעמידו על אלף אמה שנאמר (תהלים קל"ט) אחר וקדם לראני וחשה עלי כפכה, אין להמוה בהתקשר החטא ובהתכבול הגזירה אש יחזרו הקומות לשיעורן שהרי הקומות לא נחמטשו אלא בשביל החטא שנכבדו נחלקקל האויר ובזמן ההוא ישחנה כל מעשה בראשית לפיכך וישב לשלמותו וזכותו כמו שהיה בזמנו של אדם הראשון קודם החטא, ואז יגדלו הקומות ויחזרו לשיעורם וכל ישראל יתעלו ויחענוו במלכות שדי ויהיה שפע ההשגה וחענוו לגוף ולנפש רב כיד המלך ית'. ואחר שביארתי לך את כל זה אין שום משכיל ראוי שיכחשק מעשה בסעודה המתוקנת הגופנית כי נבראו מאז לכונה זו להיות מהם שבר לנדיקים לעתיד יתעדנו בסעודות אלו בגופותם. וכבר אמרו חז"ל כי משה רבינו ע"ה יהיה עמהם משמש באותם סעודות. והענין הזה תמצאנו רמז בחורה בצרכות יעקב ע"ה באמרו (בראשית מט) עד כי יבוא שילה, כלומר עד כי יבוא משה, ורצה לרמז ביאת הגואל הח' הקרוב שעל ידו נגאלו ישראל ממזרים, והגואל הרחוק האחרון נכלל בו שיהיה גם כן בגאולה העתידה, וזהו עד כי יבוא שילה והלשון ישמש לשתי הגאולות הראשונה הקרובה והאחרונה הרחוקה, וכן אמרו במדרש על משה רבינו ע"ה שחולא קרדונא לחקוני סעודתא פירוש שהולא משה חרנוס משיתיהו שחלתיה וקרדונא לחקוני סעודתא הוא קפילא. והנה חכליה הכונה בסעודות הגופניות האלה להיותם טכונה לזכך הגוף והחומר ולחדד השכל כדי שישיג ידיעת הבורא ית' ויחבונן במושכלות ואז תהיינה הנפשות בהסתלקות הגופות ראויים אל הסעודה השכלית שהמלאכים המשרתים עלמם הקרובים לשכינה אוכלים ממנה כי אז השיג הנפש האור הבהיר מה שאין לה יכולת להשיג בעוד שהיא ברויה בחומר :

והענין הזה שאל משה כשאמר (שמות לג) הראני נא את כבודך, ויש כאן מקום שאלה מה ששאל משה בזה באפשר או בנמנע, אש באפשר למה מנעו ואמר (שם) לא תוכל לראות פני ואש בנמנע למה בקש. וחשובות הדבר דבור על אופניו כי משה בקש להבי' בעודו בחומר מה שישיג אחר הפרדו מן החומר והפעם לו בזה משני פראה שעהד כבר בבה ה' יוס וכחש כח הבשר וגתלדלל הומרו מן לד עטריהו בהתגבר עליו האור שבו קרן עור פניו, שאל שיהיו חומרם כמי שאינו ושלא יעכבו מלהשיג מה שישיג אחר הפרדה והקב"ה השיבו (שם) כי לא יראני

כבר ידעת לדברי רז"ל שהולכים בלשונם אחר לשון החורה וכשם שיש בחורה מאכלים המותרים והאסורים, את זה האכלו ואת זה לא האכלו וכתיב מבשרם לא האכלו ואין לומר שהוא משל ח"ו אלא כפשוטו ממש כן כשאמרו בכלן בבשרו של לויחן יש לנו לומר בודאי שאינו משל אלא כפשוטו ממש, וכן אמרו עוד (שם ב"ב ע"ה) עתיד הקב"ה לעשות סוכה לנדיקים מעורו של לויחן שנאמר (איוב מ) ההמלא בשכות עורו, זכה עושין לו סוכה לא זכה עובי' לו אל שנאמר (שם) ובצללל דגים ראשו והשאר פורשו הקב"ה בחומות ירושלים וזיוו מנהיק מסוף השולש ועד סופו שנאמר (ישעיה ס) והלכו גוים לאורך, מכל זה יתבאר בפירוש כי הדברים כפשוטן בבשרו ממש ובפירושו ממש בבשרו ממש ופירושו ממש להבדיל דירחם כדי שיהפך מעלתם בעמים איך עבדו להקב"ה והחזיקו בחורתו ובמדותיו, כענין שכחוב (מלאכי ג') ושבתם ורחיבתם בין נדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו. וכן כתיב (ישעיה ס"ה) הנה עבדי יאכלו והם הרעבו הנה עבדי ישאו ואחם חלמאו הנה עבדי ירונו מסוב לב ואחם חלעקו מכאב לב ומשבר רוח חיללו. ומצורף לזה תמצא בש' חלק משורש שהקומות יחזרו לעתיד למאחיים אמה והוא שדרשו שם ג"כ בפרק הספינה (ע"ה) (ויקרא כו) ואורך אחכה קוממיות שהי קומות של אדם הראשון דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר מאה אמה כקומתה היכל שנאמר (תהלים קמד) מחוסכות חננית היכל. ומה אמר עתיד הקב"ה להביא חכמים סוכות ומדגליות וחוקק בהם עשר ברום עשרים ומעמידן בשערי ירושלים שנאמר (ישעיה נד) ושעריך לאבני חקדה, שנראה מזה שהיו הקומות כ' אמה לא יוחר לכך הוצרכו לומר שאין זה גאמר בשערי הבתים כי מתיך יבנו אותם הקומות אלא בודאי בשערי החלונות נאמר. וכבר ידעת כי פרשה אש בחקותי הנפתחה הוא לעתיד לבא לא נחקיימה מעולם בשני המקדשים

שלחן של ארבע

יראני האדם וחי, פלומר מכל מקום עדיין חסס אדם וא"ל שחשיג בעודך בחומר מה שחשיג אח"כ, וכן אמרו במדרש כי לא יראני האדם וחי בחייהם אינם רואים אבל במיתתם רואים וזה לאחר הסרד הנפש מן החומר, ואפשר לפרש עוד במיתתם פתוך למיתתם בענין שדרשו בחלה הדברים רבה והיה עקב זכר (ההלים לז) מה רב סונך אשר נפנה ליראך. מעשה בר' אבהו שנפח למות וראה מהן שכרו מה שפחד לישן לו הקב"ה לפחד לבוא וכל הסוב המתוקן להם לנדיקים לפחד לבוא. וכיון שראה כל אותן הנחמות המתוקנות חמר כל חלין לחבבו מיד נחלצה למות והתחיל קורא מה רב סונך אשר נפנה ליראך: וצריך אסא לדעת כי כשם שישראל זכו על הים לשתי מעלות מופלאות ועלמות וזכו בהם בגוף ובנפש, האחד שעברו בחוף הים בהרגשת גופם ונעשה להם גם ופלא גדול בקרוע הים לשנייה ישר קרעיה ושנים עשר שבטים שעברו בין הגזרים האלה כל שבט ושבט על גזרו. השנייה שנחפלה נפשם ונחננאו שם וראתה שפחה מישראל מה שלא ראה יחזקאל בן צווי, בן לשהיד יזכו ישראל לשתי מעלות בגוף ובנפש, בעודו גופניות מן המאכלים הדקים והזכים שהזכרתי בעודה שכנייה בהתבודד הגשם ברוח הקודש שהרי כל ישראל יעלו למדרגת הנבואה, כמו שאמר (יואל ג) והיה אח"כ אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנוחיתם וכו' והיה הנכשל בהם כדוד ובית דוד כאלהים כמלאך ה' לפניו, זה יהיה בזמן הגאולה אחרי הפסק המלחמות בהיות ישראל על אדמתם, וע"כ אין להרחיק היות הסעודות האלה ענינים גופניים כפשוטן. ועוד אמלא שפי' ז"ל (סנהדרין עה) עמיד הקב"ה לעשות אריסטון גדול לנדיקים לעמיד לבא הנשרו של לויחן וכל מי שלא חלל נבלות ופרפות שקלים ורמשים זוכה ואוכל ממנו:

ועוד דרז"ל לויחן דג פהור שנא' (איוב מא) מפלי נשרו דנקו וכתיב (שם) תחיו חדודי חרש חלו קשקשים הקבועים בו: הסעודה השכלית בגוף ובנפש היא לזמן החייה. והנני מבאר לך בשער הזה ענין שונם הנשמות הבא לאדם חכף בהפרדו מן העולם, וענין עוה"ב שלאחר החייה וענין החפנוג שיש לנפש בכל העולמות כלם. דע כי בסעודה השכלית בגוף ובנפש היא לזמן החייה כי יתבטל לגמרי הגוהג הנושני הזה ויתחדש נהוג אחר מופלא וחדש ותכלה הזיהומא מן העולם והמקטרג יבולע אין שסן ואין פגע רע יעשה ה' חדשה בלחץ יתחדשנה הגשמות בהחדש הנשר ויהיו כלם חדשים מעשה ידי אמן וק"ו מכלי זכוכיה, ואז יחדנו בני החייה המתים בגוף ובנפש בסעודה שכלית בעוה"ב שלאחר הפחיה שאין שם סעודה גופנית כלל ועל אותו זמן ארז"ל (ברכות יז) פרגלא בשומיה דרב הוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתייה ולא קנאה ולא שגחה ולא תחרות אלא לדיקים יושבין ופטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה, והמאמר הזה יורה שיהיו שם בלחות עולם בגוף ובנפש וע"כ אמר אין בו אכילה ולא שתייה שאם לא היו שם בגוף ובנפש לא היה ריך רב שיאמר שאין אכילה ושהיה לנפשות אלא בודלי יהיו שם בגוף ובנפש

ואחפ"כ אין בו לא אכילה ולא שתייה שיחפלו בהם הכחות הגופניות כהתבטלות שמשם וחליהו פ"ה, וחליהו שהכלים לבטלה הינם לבטלה כיון שמקבלים הסכר והחפנוג ביהד כשם שפרחו בתורה ובמלכות בגוף ובנפש ביהד שהרי הקב"ה אינו מקשה שכל כל בריה ורולה הוא שיקבל הגוף שכרו ולא יהיה עשוק במשפטו, כי אע"פ שהגשם עיקר מ"מ אין הגוף פסל כי הוא עיקר גדול כי הוא הכלי שהנפש מראה פעולותיה בו ואין לה כח להגייחם לפועל זולתו ח"כ ראוי שיהיה הגוף פעולה למסן שכר עם הגשם יחדיו. ומ"מ ועפרותיהם בראשיהם על האור הבהיר אמר בן שהוא מחוסף עליהם כמ"מ (ישעיה כח) ביום ההוא יהיה ה' לבאות לעפרת לבי ולנפירת חפארה לשארית וגו' דרז"ל (תולין פט) למי שמשים עלמו כשירים ואלו ודאי הם בני החייה המתים, ואפשר שנא' עוד וכפרותיהם בראשיהם דוגמת הכתרים שנחנו להם בסיני והם הפדי שזכו חליו בקבלת התורה כמ"מ (שמות לג) וישנלו בני ישראל את עדים מהר חורב. ודרז"ל זיינאות של שם המפורש חגר להם, וכיון שחפאו נסתלקו מהם זוכה בהם משה וזהו שאמר הכתוב מהר חורב (שם) ומשה יקח את האהל, כלומר לקח כל אותן פעלות ותמיני מאורות זהו את האהל מלשון (איוב כט) בהל נרו וגו', וכשם ששיעור כדוגם כשיעור עדונו של אדם בג"ע קודם החפאל בן הכהרים שנראשם דוגמת הכתרים שבסיני קודם ההשא. ודע שמסני שהגוף כחנת הגשם כמ"מ שלמה המע"ה בענין החייה המתים (שיר ה) פשפתי את כחנתי איבכה אלבשנה גלה לנו כפי' שהחלכש הנפש בלחות הכהנת אבל אמר איבכה אלבשנה אין אפשר לכיות זה בדרך שבע אלה דרך גם הגמור והפלא העלום שאתורז ואלבשנה אחר ההחפספס, ואמר זה כמתחיה לא כמתחסק ה"ו. רחנתי את רגלי כלומר אחר שרחנתי רגלי אין אפשר שאתורז לאותו הסינוף טוב לי להשאר ברקיע מלחזור שם, וכל זה מכלל ההימיה אלא שהוא דבר מלך שלסון שהבטיחנו בן בתורה שאתורז הנפש בגוף לחייה המתים לקבל שכרה או עונשה כפי מה שיבא לה מן הדין וגו', ביאור הענין הזה בעיקר החייה המתים אשלמנו לך בשער הזה חסס אחריו ורדפהו והבינהו: ודע והבן כי על הסעודה הזאת של החייה המתים דרז"ל במס' ספחים (קיס) ויעש הכרה משחה גדול ביום הגמל וגו'. עמיד הקב"ה לעשות סעודה לנדיקים ביום שיגמול חסד לזרעו של יצחק ונתאין כוס של ברכה לאברהם לנרך. ואומר להם איני מברך שיגא ממני ישמעאל, נוחרים ליצחק כוס של ברכה לנרך ואומר איני מברך שיגא ממני עשו, נוהנין לו ליעקב כוס של ברכה לנרך ואומר להם איני מברך בגשאתי שתי אהיות בחייהן, נוהנין לב למשה כוס של ברכה לנרך ואומר להם איני מברך שלא זכיתי להכנס לארץ. נוהנין לו ליהושע כוס של ברכה לנרך ואמר להם איני מברך שלא זכיתי לבן. נוהנין לו לדוד כוס של ברכה לנרך ואומר להם איני מברך ולי נאה לנרך למלך יה' שנא' (תהלים קמז) כוס ישועות אשא ונשם ה' אקרא. והסעודה היא לעוה"ב אחר תחיית

שלוש של ארבע

בעלי שיעור וע"כ מחזיקין בלא שיעור:
 ויעורם. הנשמות זהו הנקרא ג"ע אלל החכמים
 וקראוהו כן דרך משל בדוגמת הגוף
 המחפדן בגן וכן כתיב בג"ע שבארץ (בראשית ב)
 ויניחוהו בג"ע לעבדה ולשמרה, כי אותו ג"ע של
 מעלה הוא עלם הנשמות המכוון כנגדו נקרא ג"כ
 ג"ע והוא שכל המלות שהנפש מחפדתן כי בדמיון
 הגוף המחפדן בגן, ומה שלא הזכירה תורה בפירוש
 בשום מקום ענין ג"ע המעוחד לנפש בשכר המלות
 והזכירה היעודים הגופניים בשבת ישראל לבסוף
 בארזים ובהיות לרה גשמיים נעשה ונרבו הנרכה
 והשלוח, הענין הזה מסני שהחורה נחנה להמון כל
 ישראל וההמון לא יביט היעודים השכליים, ואלו
 חבוא החורה לספר בזה בקלרה לא היו מולאין בו
 סתח להבין ולא היה מספיק ויהיה להם כחלום בלא
 פתרון, ואם אריך הסיפור במכתב הלא רבו הספקות
 לפי רוב המכתב. ומטעם זה לא רצתה תורה לדרוך
 הדרך הזה לא בקלרה ולא בארוכה. לפי שההמון לא היו
 מאמינים בזה כלל עד שיראו אות או מופת בעיניהם
 עליהם, וע"כ באה חכמת החורה בסיפור היעודים
 הגופניים ולהאריך בהם בהיותם הכנה לתגמול
 הנפש שהוא ג"ע שלה ובהיותם אות ומופת על מה
 שלא יביטו, ומטעם זה לא הזכירה החורה בפירוש
 בסיפור ג"ע בנסתרו שן הרבינה הספקות ומבוכות
 בהבנת הענין והזכירה בגולה מה שהוא אות ומופת
 עליו, וזה טעם נכון מספיק לכל מבין ומשכיל בהיות
 החורה נחנה להמון. אמנם המשכיל הגלגל הנכנס
 לפניו ממנו ימלא הכל בחורה כי מין חלב יוליא
 חמאה מי שנחמלה בעסק החורה חלב שיקק משדי
 חמו הוא יוליא חמאה של חורה, וע"כ אהה המשכיל
 הגלגל השוך בה והסוך בה דכולא בה. חמלא בענין
 חנוך (בראשית ה) ויחלק חנוך את האלהים והתהלכות
 הזה כחרגומו שהיה לדיק מושל ביראת אלהים,
 וכשאמר כי לקח אותו אלהים ידוע כי הלקיחה
 למעלה ולטובתו כיון שהיה לדיק, וא"כ מכאן ביאור
 ענין ג"ע לנפש הדיק. ועוד חמלא בחורה בפרשת
 אס בחקתי שהוא הבכחה לעתיד שכתוב שם (ויקרא
 כו) ופניתי אליכם, וסי' שיהיה רטוני רבה בכם ור"ק
 הש"י הוא חיי השוה"כ כענין שכתוב (תהלים ל)
 חיים ברטוני וכן כתיב שם והתהלכתי בחוככם,
 והיעוד הזה אין להבין אותו מכלל יעודי האוף הלא
 מיעודי הנפש לשוה"כ, וכענין שכתוב בו (בראשית
 ג) מתהלך בגן לרוח היום ודרשו ז"ל (ויקרא כו)
 והתהלכתי בחוככם עתיד הקב"ה לשייל עם הדיקים
 בג"ע, ודומה לזה אמרו עתיד הקב"ה לעשות המול
 לדיקים בגן עדן וכבודו ביניהם והמשיל הפנת
 התענוג אשר לנפשות למחול שהוא אין לו סוף ותכלית
 ולפי שהענין סובב סביב הנקודה והנקודה בחמלא
 לכך אמר וכבודו ינייהם. וכן הזכיר שם בחוככם
 כי המשיל ישראל נעיגול ושלמו לנקודה, ואמר שחמר
 והתהלכתי בחוככם אמר והייתי לכם לאלהים, והוא
 בדרשו חז"ל וכל אחד ואחד מראה עליו באמצע שנה
 (ישעיה כה) הנה אלהים זה, הלא זה משל לקידוש
 ההשגה

סתימת המהים וכופ של ברכה זהו משל שכבר נתבאר
 ששש"כ אין בו לא חכילה ולא שתייה ובה ללמד על
 דהש"ס שהוא מקלם חולה להקב"ה על כל הדיקים
 ואמרו במ"ס יומא (פ"ח עו) כסא של דוד לעלמא
 דאחי מאתן ועשרין וחד לוגא הוו שנה' (תהלים כג)
 דשנת בשמן ראשי כופי רויה רויה בנימ' הכי הוו.
 וכל זה משל על ענין מעלותיו וקלוטיו שהוא מקלם
 בהם ויהיה ראשון לכלם למעלת המלכות. וכבר ביארו
 לנו רז"ל שהוא ראשון לכל הדיקים בג"ע הוא עולם
 הנשמות ממ"ס אמר הקב"ה לירבעם חזור כך ואחי
 ואחיה וכן ישי נסייל עכ הדיקים בג"ע אמר לו
 ומי בראש אמר כן ישי אמר ליה לא בעינא, נמלאח
 למד שכשם שהוא ראש לכל הדיקים בג"ע כן ביאר
 בכלן בעוה"כ שלאחר החייה שהוא ראש לכלן לברך
 ולקלם ראשון:
 ותרדע באמת כי מעלת הנשמות בעולם הנשמות
 הסמוך. וכן העוה"כ שלאחר החייה והוא
 חקות כל מקוה אין להעריך אותו ולדמותו בעוה"ז
 ולא לזיירר בלב, לפי שזיורו חינו מכיל בלב כל חכם
 לב שיוכל לזייר עניינו ואיכותו האין הוא והאין
 הנשמות מהשדנות בו, וטעם הדבר בשבת היותו
 שקועים בעולם הגופות העצבים והגפיים בחכמות העובי
 והגפות. והעולם העליון הוא בחכמות העלוי והדקות
 והזכות, והנה הם שני הפכים ומן הנמנע להשיב דבר
 אל הפכו. וכשם שהדג בהיותו ביסוד המים ולשם
 היותו וחיותו אי אפשר לו שישוב אל יסוד האש שהוא
 הפכו. כן שני העולמות האלו שני הפכים נבער כל
 אדם מדעת איכות השוה"כ בעוה"ז וכל החכמים
 המחוכמים פתאים בו. וכבר ידעת שארז"ל שאפי'
 הנביאים לא נחנכו עליו מרוב העלמות הוא שאמרו
 בסנהדרין (דף נט) כל הנביאים כלם לא נחנכו אלא
 לימות המשיח אבל לעוה"כ (ישעיה סד) עין לא ראתה
 אלהים זולתך. אמנם על הכל חנו יודעים בבירור
 מדרך השכל ומדרך החורה שהוא מחכימת פתי, כי
 בשם שהגוף נהנה ומחפדן בסעודה עריבה ומבושמת
 כפי שיעור עדון הגופני כן הנפש תהנה ומחפדן
 בעולם העליון ההוא, אמנם עדונה שם באין שיעור
 לפי שהגופנים בעלי שיעור ומדה והעליונים אין להם
 שיעור ומדה. שמעלתם גדולה עד אין חקר ועדונם
 עולם עד אין שיעור, ואש"פ שהכח הגופני דל הוא
 ואין ידו משנת לזייר בלב מליחות העליונים ועדונם
 שאין לו שיעור אין כח העליונים ושלמותם מהבשל בכך
 כשאין השחוקים מורכבי התומר משינים אותם, כשם
 שאין חכמת האדם ומעלתו מתבטלת כשאין השכל או
 הבהמה מדמה אותה ומשיגה. והענין הזה ביארו
 חכמי האמת במ"ס (ברכות ת) הוא שאמרו בל וראה
 שלא כדעת הקב"ה מדה ב"ו דדא ב"ו כלי ריקן
 מחזיק מלא חינו מחזיק, אבל הקב"ה חינו כן מלא
 מחזיק ריקן חינו מחזיק שנה' (שמות כו) אש שמוע
 שמתע, וכיארור זה כי בהיות הגופנים בעלי שיעור
 ומדה כלי ריקן מחזיק וכשממלאין חינו חינו מחזיק
 יוצא לפי שכבר נתמלא שיעורו ואין בעל שיעור מחזיק
 יוצא משיעורו אבל בעליונים מלא מחזיק לפי שאינם

שרחן של ארבע

ההשגה כמי שיש לו ידיעה צומח ומכירו - צבירור ומנחין אותו משאר הנמצאים, ואין להבין מלת זה ממש כמו ששומד לפני האדם אך הוא כענין כי זה משה האיש שלא היה עומד עמהם אך היה להם ידיעה זו, מכאן נחבא למשכיל עולם הנשמות שהוא ג"ע לגשש אך הכחוב עירב אותו בכלל היעודים הגופניים שמך על שכלו, של משכיל שיבינוהו מתוכם ולא יתעלם ממנו כהתעלם מן ההמון:

עוד חמלא בדברי משה בסוף התורה הנבטחה מסורסמת בענין העוה"ז הוא שכתוב (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה'. מפני שהזכיר למעלה היעודים הגופניים באמרו (שם) וישכון ישראל בפה צדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש חף שמי יערפו סל, לכך שמך לו מיד אשריך ישראל, יאמר אל תחשוב שיהיה זה לכם תכלים הנמול ושכר המלות כי אין זה חלק בעוה"ז זהו אמרו אשריך ישראל, וכמ"ס חז"ל אשריך וסוב לך אשריך בעוה"ז וסוב לך לעוה"ז. והח"כ אמר מי כמוך כלומר מי כמוך בכל העמים שיהיה נושע בה' וזהו חשופה הנפש לעולם הנשמות, וע"כ אמר נושע בה' כלשון הנביא (ישעיה מה) ישראל נושע בה' תשועת עולמים. ואמר מגן עזרך. כי אחר שהזכיר גמול הגשש ותשועהה בעולם הנשמות נתן להם מוסת ע"ז ואמר שהוא ית' מגנס ועזרם וחרב גאותם כלומר שיוכלו להתגאות בה זהו שאמר מגן עזרך, ועוד יכלול שקרא למדה"ד של מעלה מגן לפי שדרכו של מגן בשמאל והבטיחנו בה שיהיה בעזרנו ולא נפחד מן האויב אך נחגבר עליו, וכן אמר דוד (תהלים יח) וחסן לי מגן ישעך מגן שהוא ישעך. וביאר עוד (שם פד) כי שמש ומגן ה' אלהים הוא השם הגדול הוא מדחו של יעקב שנקרא שמש. וכן דרז"ל אמר יעקב מי גלה לו לזה ששמי שמש וקרא מדה"ד של מעלה מגן וז"ש שמש ומגן ה' אלהים זה הוא שהזכיר מגן עזרך ואשר חרב גאותך, כי בהיות להם לישראל ההגלחה החמידית והתגברות העלום על כל אויביהם הגה כל זה מוסת שהם דבקים וטשפים בה' בעולם הנשמות, אם כן אין סיפור יעודי הגשש שכתורה אלא הבנה ומופת, וכן לבך לדברי משה איך רנה ביום מוחו לחוסם דבריו בעולם העליון והבן זה:

ואם תחשוב ויקראך לבך לומר מה לורך לתחיית המתים כיון שהנשמות ברקיע צלצלות לובלות במרחות נוראות עם המלך ה' לצלות ויהיו של לדיקים גמורים עבדוהו מאהבה בלב שלם בעוה"ז ראויים שיסליח הקב"ה לעשות בהם שיהיו אחר מיהתם הלא טוב להם שיבארו במקום הנכבד והטהור בהיכל עליון ברקיע יותר מחזרתם לגוף לשכון בבתי חומר אפי' דירות מיוקרות מחוסבות חכמים היכל מובהקות של חבני אקדח כמו שהזכרתי למעלה:

עוד חמלא בדברי משה בסוף התורה הנבטחה מסורסמת בענין העוה"ז הוא שכתוב (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה'. מפני שהזכיר למעלה היעודים הגופניים באמרו (שם) וישכון ישראל בפה צדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש חף שמי יערפו סל, לכך שמך לו מיד אשריך ישראל, יאמר אל תחשוב שיהיה זה לכם תכלים הנמול ושכר המלות כי אין זה חלק בעוה"ז זהו אמרו אשריך ישראל, וכמ"ס חז"ל אשריך וסוב לך אשריך בעוה"ז וסוב לך לעוה"ז. והח"כ אמר מי כמוך כלומר מי כמוך בכל העמים שיהיה נושע בה' וזהו חשופה הנפש לעולם הנשמות, וע"כ אמר נושע בה' כלשון הנביא (ישעיה מה) ישראל נושע בה' תשועת עולמים. ואמר מגן עזרך. כי אחר שהזכיר גמול הגשש ותשועהה בעולם הנשמות נתן להם מוסת ע"ז ואמר שהוא ית' מגנס ועזרם וחרב גאותם כלומר שיוכלו להתגאות בה זהו שאמר מגן עזרך, ועוד יכלול שקרא למדה"ד של מעלה מגן לפי שדרכו של מגן בשמאל והבטיחנו בה שיהיה בעזרנו ולא נפחד מן האויב אך נחגבר עליו, וכן אמר דוד (תהלים יח) וחסן לי מגן ישעך מגן שהוא ישעך. וביאר עוד (שם פד) כי שמש ומגן ה' אלהים הוא השם הגדול הוא מדחו של יעקב שנקרא שמש. וכן דרז"ל אמר יעקב מי גלה לו לזה ששמי שמש וקרא מדה"ד של מעלה מגן וז"ש שמש ומגן ה' אלהים זה הוא שהזכיר מגן עזרך ואשר חרב גאותך, כי בהיות להם לישראל ההגלחה החמידית והתגברות העלום על כל אויביהם הגה כל זה מוסת שהם דבקים וטשפים בה' בעולם הנשמות, אם כן אין סיפור יעודי הגשש שכתורה אלא הבנה ומופת, וכן לבך לדברי משה איך רנה ביום מוחו לחוסם דבריו בעולם העליון והבן זה:

ורגנני אשכילך ואורך בתשובת דבר זה, כי בהסתלק האדם מן העוה"ז אל עולם הנשמות שהיא סמוך לפרידתו מזה והיא הנקרא כבוד ה' משם מעולם הנשמות תתעלה הנשמה להתעדן בצרור החיים הנקרא עולם החיים ונקרא נלח כמו שאמרו (תהלים יז) תודיעני אורח חיים שובע שמחות את פניך נעימות בימיך נלח, ואם היא ראויה לעמוד שם לעולם עומדת שם בלא הפסק, וזהו שאמרו רבותינו ז"ל כל מקום שנאמר נלח סלה ועד אין לו הפסק שלמית, וכאשר איננה ראויה לעמוד שם והיא ראויה לקבל בעולם הגופות מדה כנגד מדה הרי היא חוזרת לעוה"ז לתחיית המתים ליסול שכרה עם הגוף בעולם הגופות. ומזה אמר הכחוב (דניאל יב) ורבים מישיני אדמת עפר יקונו לא אמר כל ישיני אלא מישיני והם אותם שאינם ראויין להאריך ימים בצרור החיים חוזרין לתחיית המתים ושם נוסלק שכרם ומתבוננים בהשגתו ית' ומזדככים בעלוי ההשגה וידיעה עד שראויין לחזור שם ואחר שחוזרים שם משה מתעלים אל העולם הנעלם הוא שכתוב (תהלים מח) הוא ינהגנו על מות:

ואחר שביארתי לך ענין עולם הנשמות הנקרא ג"ע אלא רבותינו ז"ל וגליתי לך סעם למה לא הזכירתי התורה בפירוש כ"א למשכיל הנלכב. הגני מרחיב לך באור בענין החטונ הוא שיהיה כשיעור החטונ שהחטונ אדם הראשון בג"ע קודם החטא, בשכר ידעת כי היחה עמידתו שם רב ועלום מאד רב בחטונ הגשש ומיעוס בחטונ הגוף בהשקט והנחה וקורת רוח שאין כמוה, בהיותו כלו שכלי וגופו הסעמה אחת בהשגת בוראו ולא מנע ממנו תחלה עץ החיים הגורם חיי עד אכל אחר החטא שאכל מעץ הדעת אחר האכילה ההיא גרמה לו שימשך אחר החיות וישתדל בצרכי הגוף יותר מצרכי הגשש ככל אשר אנחנו עושים פה היום. ולכן

וצריך שתבין המאמר שאמרו רז"ל לדיקים שעתיד הקב"ה להחיות שוב אינן חוזרין לעפרן אלא יהיו קיימין שנא' (ישעיה ד) והיה הגשאר צליון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו מה קדוש קיים לעולם אף לדיק שעתיד הקב"ה להחיות לעולם קיים כן דרשו בסנהדרין (דף לב). ובמקום אחר דרשו מחים שעתיד הקב"ה להחיות שוב אינן חוזרין לעפרן אלא יהיו קיימים לעולם ומתעדינן בתוך שבע חופות. וזה ביאור הענין וסוד המאמר שהרי גזרת הכתוב (בראשית ג) כי עפר אהה ואל עפר תשוב לא היחה אלא

עוד חמלא בדברי משה בסוף התורה הנבטחה מסורסמת בענין העוה"ז הוא שכתוב (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה'. מפני שהזכיר למעלה היעודים הגופניים באמרו (שם) וישכון ישראל בפה צדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש חף שמי יערפו סל, לכך שמך לו מיד אשריך ישראל, יאמר אל תחשוב שיהיה זה לכם תכלים הנמול ושכר המלות כי אין זה חלק בעוה"ז זהו אמרו אשריך ישראל, וכמ"ס חז"ל אשריך וסוב לך אשריך בעוה"ז וסוב לך לעוה"ז. והח"כ אמר מי כמוך כלומר מי כמוך בכל העמים שיהיה נושע בה' וזהו חשופה הנפש לעולם הנשמות, וע"כ אמר נושע בה' כלשון הנביא (ישעיה מה) ישראל נושע בה' תשועת עולמים. ואמר מגן עזרך. כי אחר שהזכיר גמול הגשש ותשועהה בעולם הנשמות נתן להם מוסת ע"ז ואמר שהוא ית' מגנס ועזרם וחרב גאותם כלומר שיוכלו להתגאות בה זהו שאמר מגן עזרך, ועוד יכלול שקרא למדה"ד של מעלה מגן לפי שדרכו של מגן בשמאל והבטיחנו בה שיהיה בעזרנו ולא נפחד מן האויב אך נחגבר עליו, וכן אמר דוד (תהלים יח) וחסן לי מגן ישעך מגן שהוא ישעך. וביאר עוד (שם פד) כי שמש ומגן ה' אלהים הוא השם הגדול הוא מדחו של יעקב שנקרא שמש. וכן דרז"ל אמר יעקב מי גלה לו לזה ששמי שמש וקרא מדה"ד של מעלה מגן וז"ש שמש ומגן ה' אלהים זה הוא שהזכיר מגן עזרך ואשר חרב גאותך, כי בהיות להם לישראל ההגלחה החמידית והתגברות העלום על כל אויביהם הגה כל זה מוסת שהם דבקים וטשפים בה' בעולם הנשמות, אם כן אין סיפור יעודי הגשש שכתורה אלא הבנה ומופת, וכן לבך לדברי משה איך רנה ביום מוחו לחוסם דבריו בעולם העליון והבן זה:

שלחן של ארבע

אלה מנד החפא הקדמוני וכיון שחפא נסתלק ובלע
הפוס לגנה וישב הים לפנות בקר לאיתנו ותקפו של
עולם והכלים מעשה ידיו ית' אין מי שיחפאם כי
המקפרג חלף הלך לו על כן אינם חוזרים לעפרן
לעולם כי כיון שחפא מסולק ובטל הרי הגזרה בטלה
ולכך אין חוזרים לעפרן, ואע"כ שאין חוזרים לעפרן
לעולם אין לך להבין שיטמרו הגופות קיימים כב"ו
מתש בנידים ועלמות כמו שאנו מכשיו אלא שיזכו
למעלות הלקיחה וההתהפכות אבל לעפרן לא יחזרו
לעולם כן נריך להבין מי שדעתו נלולה ולא יוגהו פת
צב תאוותיו ויין משחיו ולא יתפחה אחר הדברים
שהפחאים נפתים בהם ומשוקעים בעון מנולות שכלם :
וצריך שחדע כי בעבודה השכלית שהיא לנפש לבדה
תמחוקת לנדיקים בעולם הנשמות או בחיי
העולם הבא, אין כל הנדיקים שוים זה אבל היא
מדרגה זו למעלה מזו. וכן דרשו בספרי על שובע
שמחות פניהם של נדיקים דומין לעתיד לבא לחמה
ולבנה לרקיע ולככבים לברקים ולשושנים ולמנורות בית
המקדש. וכן אמרו עוד בסדר אליהו זוטא שבע
חופות יש לנדיקים בגן עדן שנא' (ישעיה ד) וברא
ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן
ונוגה אש להבה לילה וגו'. והענין הזה הבטיחו
הקב"ה לאברהם אבינו בין הבתרים כשאמר לו וספור
הככבים ואמר לו כה יהיה זרעך, כלומר כשם
שהככבים מדרגות, יש כוכב שאורו גדול מחברו ויש
למטה ממנו ויש למעלה ממנו. כן עתידין להיות זרעך
מדרגות באור התורה והחכמה זה גדול מזה וזה
למעלה מזה. וכן באור העולם הבא מדרגתו של
נדיק זה למעלה ממדרגתו של זה, יש מהם זוכים
לאספקלריא שאינה מאירה ויש מהם זוכין לאספקלריא
המאירה, ויש דעיילי בבר כלומר ברשות ויש דעיילי
בלא בר, וכן דרשו בסוכה (דף מה) תמי סרי אלפי
דרא הוו קמי קודשא בריך הוא דכתיב (יחזקאל מה)
סביב שמונה עשר אלף וסי' רש"י י"ח אלף נדיקים
מקיסים את השכינה, סי' לפירושו מקיסים לד' רוחות
העולם ואם כן יש לכל רוח ורוח ארבעת אלפים
וחמש מאות נדיקים וזהו סביב י"ח אלף. וזה טעם
מה שדרשו בסוף ספר ראשון של ע"ז (דף ג) שם
ועובר צי"ח אלף עולמות שנרא כלומר מחלך בין
הנדיקים לפי שכל נדיק ונדיק יש לו עולם בפ"ע והבין
זה כי אין נריך להאריך ולהרחיב ביאור יותר. ויש עוד
נדיקים גדולים למעלה מכלן שמתכלין באספקלריא
המאירה וכנסים בלא רשות, ועליהם אמר ה' שמעון
בן יוחאי ראיתי בני עליה והם מופעים כי הנדיקים
הנכנסים ברשות למעט הם ל"ו בכל דור ממה שכתוב
(ישעיה ל) אשרי כל חוכי לו. וכדאמרינן התם חוכי
לו ל"ו בגימטריא תלתין ושחא הוו אבל אלו הנקראים
בני עליה הם מופעים שנכנסים בלא רשות :

ועתה אודיעך ענין האור העליון שזכרתי למעלה
ואחתום בו השער הזה. דע כי האור
העליון שזכרתי למעלה הנקרא במעשה בראשית יום
ועליו אמר הנביא (זכריה יד) והיה יום אחד הוא
יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור,
ביאור הכתוב והיה יום אחד מלת ויהי"ה בלתיזהו
השם המיוחד וכן כתוב (תהלים כז) ה' אורי וישעי
ממי אירא ה' וכו'. יום אחד האור הוא יודע לה'
יודע לעצמו. וכן דרשו ז"ל גכו לעצמו הבדילו
לעצמו. לא יום ולא לילה כלומר יגיע זמן שימש
היום ההוא לנדיקים ולא יהיה הזמן טהר יום ולילה
כמו עכשו שהוא מתנהג אור וחשך אלא לעת ערב
יהיה אור גדול. וערב זהו סוד האלף הששי שהוא
שבת כמו יום ו'. והאור הזה הוא שזכה בו משה
רבינו ע"ה בנקרת הנור לאספקלריא המאירה שמשב
התנבא וזכה בקירון עור פניו שהיו כפני חמה. ובפירוש
אמרו נובלות אורה של מעלה גלגל חמה כי אורה
של מעלה היא מעלת נבואתו של משה גלגל חמה
שהיא הנובלת היא קירון עור פניו היה מיד הקב"ה
למשה, והקירון הזה הוא הפירוח שהיה לו בעוה"ז
מלבד הקרן קיים לו לעולם הבא והוא מעלת האור
העליון וגם כן מלת קרניים כוללת הפירוח והקרן.
וכל זה היה לו מתוך הטהות וכן נרמז בו לוח
(חבקוק ב) קרנים מידו לו' ושם 'חביון עוזו ראשי
חיבות לוח, ואמרו במדרש והנה קרן עור פניו כל הסוד
שנפל משה לא היה אלא פירות מהן שברו, אבל הקרן
קיים לו לעולם הבא שנאמר קרנים מידו לו. ודרשו
עוד (שמות לג) ושמתך בנקרת הנור מנקרת הנור
זכה משה לקירון עור פניו וכן הוא אומר קרנים
מידו לו ושם חביון עוז :

והנה נשלים הספר הזה מיוסד על אמרי שטר נכס
המשכיל, בחכמה יבין בעת האוכל, יתקדש
ומחשבתו תחלבן בהם, יתעסק על שלחנו והוא ישא
הוד, שלחנו כלו אומר כבוד, בהם יספר לבו ויבא
במבטן, ונשא כס אה השלחן, אשר לפני ה' יקרא,
גדול שלחנו משלחן מלכים, יתנו לו מהלכים, ירום
כבוד יחזה פני דוד בשושנים רועה, יזכה לספור
דלת כרעא. יזכה לסעודות גופניות ושכליות, ולהמנות
מבני עליות, וברוך ה' שזכה את עבדו להשלימו.
וחסדו ערם היוסו קדשו, הוא יזכו לראות מחודשו
נפלאות היכל על יסודו ומקום ארון ולוחות, המנורה
והשלחן והמזבחות. בגידותיו ותפלותיו יכפר יסלח,
בידו חפץ ה' ילח, בין חסידיו יתשא ירום, ירשיט
יה ים ודרום, ברוב חסדיו יפדה יחידתו, מיד שאלו
כי יקחנו בעצמו, ינחנו בעשימות יפינו, שדי רטן
יעפרו, בלרור חיים יפינו יתנו. בנסיב חכמה
ינהגו, ינחו, כענין שכתוב (תהלים מה) כי זה
אלהים אלהינו עלם ועד הוא ינהג על מות :

הם ונשלם